

KÖNYVTÁRI

ENLANTAI

1968 IV

HIRADÓ

könyvtári híradó

8. évfolyam, 4. szám
1968. december

tartalom

MÁJER SÁNDOR: A községi könyvtárak helyzete a Szekesfehérvári járásban... ..	3
GÉVAY ÁGNES: Az olvasó ifjuságért	5
VENESZ BÉLA: A Dunaujvárosi járás községi könyvtárainak fejlődése az 1965 - 68. években, néhány könyvtári mutató tükrében	7
CSUKLY ALAJOS: Áramló könyvek... ..	12
VENESZ BÉLA: Az állomány gyarapításának kérdései egy községi könyvtárban	16
DR. VARGA GYULÁNÉ: "Hősök voltak". Ünnepi történelmi vetélkedő a gyermekkönyvtárban	23
Könyvtárról könyvtárra Csákvár (Neményi László)	26
Könyvespolc Forradalmakra emlékezünk Kodolányi János: Süllyedő világ (Tigyi István)... ..	31
Krudy Gyula: Fehérvári könyv (Tigyi István)	33
Hireink	36

A boritón Galántay György: OLVASÓ FIU című grafikája.

A 6. oldalon SOBOR ANTAL grafikája.

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI

CSUKLY ALAJOS, a Megyei Könyvtár módszertani csoportjának munkatársa; GÉVAY ÁGNES, a Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportjának vezetője; MÁJER SÁNDOR, a Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; NEMÉNYI LÁSZLÓ, a Megyei Könyvtár módszertani

csoportjának munkatársa; TIGYI ISTVÁN, a Megyei Könyvtár hálózati csoportjának munkatársa; DR.VARGA GYULÁNÉ gyermekkönyvtáros, Megyei Könyvtár; VENESZ BÉLA, a dunaujvárosi Városi Könyvtár igazgatója.

könyvtári
híradó

Fejér megye közművelődési könyvtárosai részére.
(Körlevélként)

Szerkeszti a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár Módszertani Csoportja. Székesfehérvár, Bartók Béla tér 1. Telefon: 26-84. Kiadja a Megyei Könyvtár. Felelős kiadó: Dr. Csongor Endréné.

FEJÉR MEGYE falusi lakosságának több mint egyharmada - mintegy 92 ezer ember - él a Székesfehérvári járás területén. Nagyságrendjével, mezőgazdasági és kommunális mutatóival - a nagy lélekszámú járások között - országosan is élen jár. A termelőszövetkezeti tagok jövedelme, a közös gazdaságok fejlettsége jóval az országos átlag fölött van. A bejárók száma magas. A különböző ipartelepek a járás szinte valamennyi településére vonzást gyakorolnak. A helyi iparban foglalkoztatottak száma nem jelentős. A magas személyi jövedelmek megközelítik - több helyen elérik - a városi lakosság szintjét. Amíg a személyi jövedelem szempontjából a községek lakói már megközelítik a városi lakosságot, a települések fejlődése "városiasodása" lassan halad. A megye 20 erősen fejlett településéből 9 a Székesfehérvári járásban van. Ez a 9 község - művelődésügyi mutatóiban is - megye szinten az első 20 között, járási szinten az első tiz között foglal helyet.

A JÁRÁS - könyvtári eredményeivel - /abszolút számokkal/ 138.128 kötet állomány, 15.412 olvasó, évi 165.297 könyvtári látogató és 391.965 kötet forgalom /1967. évi adatok/, a nagy lélekszámú járások vonatkozásában is élen van. Az abszolút számokkal való értékelés és viszonyítás elfedi a részterületek ellentmondásait, megelégedettségre vezet. A járási és községi irányítómunkában - nemcsak a távlati fejlesztési tervek elkészítésénél, hanem az éves terveknél is - feltétlenül szükséges, hogy a népművelés egyik legfontosabb ágát a könyvtárügyet is, a társadalomban elfoglalt helye és szerepe szerint vizsgáljuk. E rövid, inkább vázlatos elemzést gondolatébresztőnek szánjuk, hogy az irányítók és fenntartók a megnövelt jogaikkal együtt, az egyes területek arányos fejlesztésének szükségességét, felelősségét is érezzék.

A 38 KÖZSÉGBEN 33 önálló könyvtár, 3 klubkönyvtár, 5 fiókkönyvtár, s 13 könyvkölcsönző működik. Az intézmények közül 3 községben nincs önálló helyiség és 4 községben nincs még szabadpolcos könyvtár. Különösen súlyos a helyzet a 3000 lakosu Lovasberényben, ahol 10 év alatt a fenntartó tanács nem sokat tett az 500 olvasót ellátó könyvtár elhelyezésének megoldásáért. A közepesen fejlett községek /23/ közül az elmúlt három évben 15 községben - tulnyomórészt a Megyei Könyvtár támogatásával - berendezés korszerűsítés történt. Ezekben a községekben a könyvtárhelyiség felujtását nagyrészt a tanácsok maguk vállalták. A tárgyi feltételek vonatkozásában itt az összkép megnyugtató. Továbbra is megoldatlan - a népművelési helyzetéért többszörösen kipellengérezett - Baracska könyvtári helyzete.

A KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAK HELYZETE A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁSBAN

SULYOSABB A HELYZET a 9 erősen fejlett település /Enying, Gárdony, Kápolnásnyék, Lepsény, Lovasberény, Martonvásár, Polgárdi, Seregélyes, Velence/ vonatkozásában, hiszen itt él a járás lakosságának majdnem fele. Itt van a járás könyvállományának és az olvasóknak 42 %-a. Az évi könyvforgalom fele. A 60 ezer kötet könyv, a 6400 olvasó és az évi 200 ezer kötetes forgalom, ezen intézmények társadalmi szerepe sokkal nagyobb, mint amekkora "életteret" kapnak. A már fentebb említett lovasberényi állapotokon túlmenően Kápolnásnyéken, Seregélyesen, és Lepsényben, az épület adottságokhoz viszonyítva, a könyvtári munka feltételeinek biztosítása méltánytalan. A középiskolával rendelkező Enyingen és Polgárdin - lassan egy évtizede - alig változik a helyzet. Velencén és Martonvásáron - a klubkönyvtárral - magasabb rendű könyvtári környezetet teremtettek meg. A 9 község közül csupán Kápolnásnyéken és Seregélyesen van - funkciórendszerében rosszul kiképzett - megfelelő művelődési ház. Ezekben a községekben a könyvtári alapterület biztosítása a kiadott normákhoz viszonyítva 30-40 %-os. Az új és felújított intézményekben a korszerű népművelési munka végzéséhez a belső tér kialakításánál nem a népművelők véleménye és nem a kiadott normák a meghatározók. A KSH Fejér megyei Igazgatósága által megadott komplex mutatók művelődésügyi értékét - a jelzett fejlett települések vonatkozásában - a népművelési intézmények színvonala bizonyára csökkenti.

KÖNYVELLÁTOTTÁG /1000 lakosra 1.517 kötet/ a megye többi járásához viszonyítva legmagasabb és 1967-ig az 5 éves terv irányszámainak megfelelően alakult. Ennek elérésében az elmúlt években nagy összegű megyei és országos támogatás is "besegített". A fenntartók önállósága folytán 1968-ban - a többi járáshoz viszonyítva - nagymértékben csökkent a költségvetési könyvbeszerzési keret. Négy községben költségvetésből egyáltalán nem terveztek, tizenkét községben egy lakosra vetítve az évi 1.- Ft-ot sem éri el a beszerzési keret. A költségvetési csökkenést - a legtöbb esetben - nem pótolta a községfejlesztési alap. A járás III. 5 éves tervében megfogalmazott 140 ezer forint költségvetési, 80 ezer forint KÖFA, 50 ezer forint földművelésügyi és 50 ezer forint termelőszövetkezeti gyarapodási forrás, valamint az évi 50 ezer forintos berendezési szükséglet biztosításáért a járási felügyeletnek lényegesen többet kellene tennie. Az FMSZ és TSZ támogatásból is mintegy 70 ezer forint összegű kiesés van.

SZEMÉLYI ELLÁTOTTÁGON /öt főhivatású, 49 tiszteletdíjas/ javítani kell. A nagyobb községekben félfüggetlenített könyvtárosokat kellene alkalmazni. A tiszteletdíjak mértéke /6-7 Ft-os órabér/ az állandóan növekvő és igényesebb munkához kevés, és a végzett munka társadalmi súlyának megfelelően korrekciót igényel. A könyvtárak csak ebben a járásban különösebb agitáció és szervezés nélkül, évente 170 ezer látogatóval találkozva mintegy évi 4 millió óra otthoni szabadidő eltöltésére adnak könyvet. Ez önmagában többszöröse a községekben a népművelési szolgáltatások által együttesen lekötött időnek. Egy könyv kölcsönzése kb 1.- Ft-ot terhet jelent. Ez társadalmi igény. A 18 éven aluli ifjúság 40 %-a rendszeres látogatója a könyvtáraknak. Hogy mit adunk az emberek kezébe és az önként művelődő emberekkel a könyvtárosok hogyan foglalkoznak, ugyancsak alapos elemzést igényel.

A KISZ KÖZPONTI BIZOTTSÁGA határozatot hozott arról, hogy ifjúsági olvasómozgalom megindításával csatlakozik a Szövetség az Olvasó népert mozgalomhoz. A határozat óta fontos és hasznos intézkedések, nagyszerű tervek mutatják, hogy az új olvasómozgalom a KISZ nevelőmunkájának egyik legfontosabb részét képezi.

1968. júliusában országos értekezleten vitatták meg a megyék KISZ kulturfelelősei és a megyei könyvtárak ifjúsági felelősei a tennivalókat. Ennek nyomán a KISZ-klubvezetők és kulturfelelősök továbbképzéseinek központi témaként szerepelt az olvasómozgalmi feladatok megbeszélése.

Az olvasómozgalom legfontosabb célkitűzései és soron következő feladatai:

Legyen könyvtári olvasó minden KISZ-tag!

Minden alapszervezet munkatervében szerepeljen az olvasási kedv fokozását, az olvasottak feldolgozását célzó rendezvény!

Minden alapszervezet válasszon olvasási felelőst, aki gondoskodik az olvasómozgalmi feladatok végrehajtásáról, és aki állandó kapcsolatot tart az alapszervezet tagsága és a könyvtár között!

A saját klubhelyiséggel rendelkező alapszervezetek, illetve KISZ-klubok törekedjenek kézi-könyvtár és ujságok, folyóiratok

beszerzésére. Ahol erre mód van, letétként adjanak e célra anyagot a könyvtárak!

A könyvtárak a munkaterveikben szereplő ifjúsági rendezvényekről értesítsék a KISZ-szervezeteket, a KISZ kulturfelelőseit és olvasási felelőseit!

Az olvasómozgalmi munka tervezésénél figyelembe kell venni az ifjúsági rétegek, csoportos korosztályok olvasási kulturájára jellemző adottságokat és speciális nevelési feladatokat!

Könyvtárosaink feladatai között eddig is kiemelt helyen szerepelt a 15-26 évesek könyvtári nevelése. Az olvasási felelősök megválasztása megkönnyíti majd dolgunkat. Ha az olvasási felelősöket sikerül az olvasás és a könyvtár lelkes propagandistáinak megnyernünk, próbálkozásaink könnyebben jutnak majd el az ifjúság szélesebb rétegeihez.

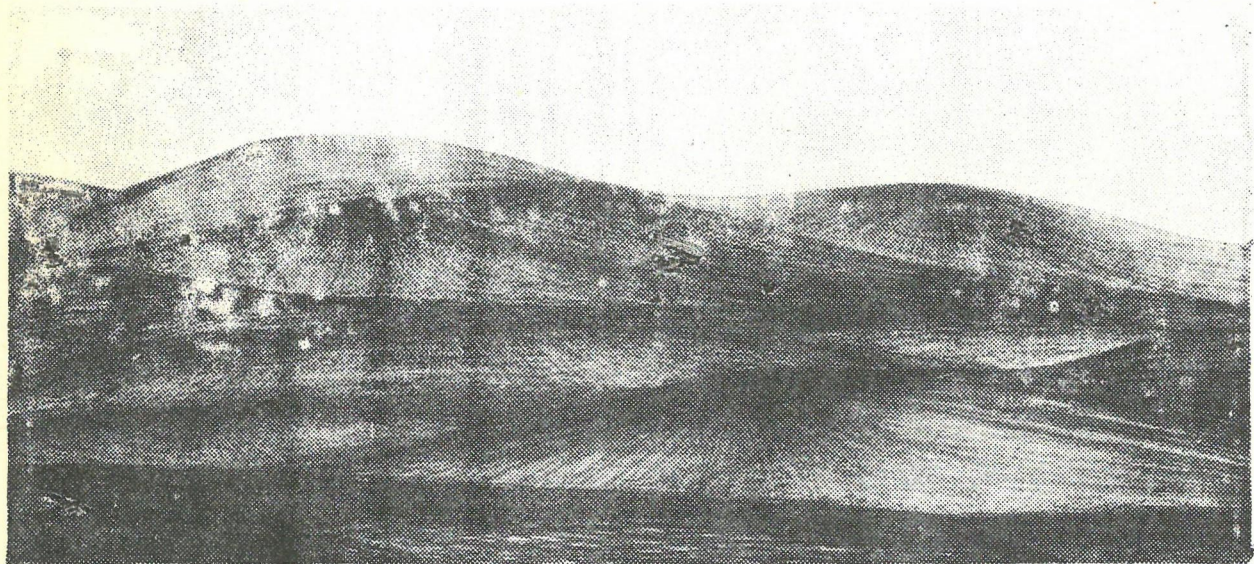
HIVJUK MEG könyvtárlátogatásra először az alapszervezetek vezetőségét! Az olvasási felelősök megválasztása után, velük megbeszélve pedig a KISZ tagság csoportjait. Ahol erre mód van, például a klubkönyvtárakban, szervezzünk a KISZ szervezettel közösen könyvismertetések, folyóirat-szemlék! Az ilyen foglalkozásokat jól megválasztott szemelvények felolvasásával színesíthetjük. De érdekessé tehetjük játékos vetélkedővel is, ami ne "szerencsejáték", illetve

"memória-játék" legyen, hanem lexikonok, folyóirat repertóriumok, ajánló bibliográfiák használatára neveljen.

AZ IFJUSÁGI AJÁNLO PÖLCÖK gondozása továbbra is fontos feladat. A könyvtárba látogató fiatal mindig friss, ismereteit gyarapító, érdeklődését fölkelthető könyveket találjon itt! Figyeljük meg a fiatalok igényeit, igyekezzünk kielégíteni! Ha pedig úgy találjuk, hogy ezek az igények tulságosan egyoldalúak, meg kell találnunk a megfelelő módot izlésük alakítására. Hiszen a fiatalság még alakuló egyének összessége. Olyan egyénekké kerülünk itt szembe, akikről sok mindent mondhatunk, de azt az

egyed csak a legritkább esetben, hogy megváltoztathatatlan előítéleteik vannak.

Az 1969. év elejétől életbe lépő statisztikai rendszer szerint mindig figyelemmel kísérjük majd az ifjusági könyvtári olvasók számát. De ez a szám ne maradjon pusztán statisztikai adat számunkra! Az ifjuság olvasási kulturájának más jellemzőivel együtt legyen megfigyeléseink és nevelőmunkánk kiindulópontja. A munka során tartssunk szoros kapcsolatot a KISZ szervezetekkel! Számoljunk be megfigyeléseinkről, tervezzük közösen az ifjusági nevelőmunka olvasómozgalmi feladatainak végrehajtását!

Sobor Antal: Táj

VENESZ BÉLA

A DUNAUJVÁROSI JÁRÁS KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAINAK
FEJLŐDÉSE AZ 1965 - 1968 ÉVEKBEN,
NÉHÁNY KÖNYVTÁRI MUTATÓ TÜKRÉBEN

	1965	1966	1967	1968
Könyvtárak száma:	15	15	15	15
Könyvkölcsönzők sz.:	30	31	32	31
Könyvtári egységek összesen:	45	46	47	46

A JÁRÁS könyvtári egységekkel való ellátása elégségesnek tekinthető. A községi könyvtárakon kívül minden számottevő településen van fiókkönyvtár, illetve kölcsönző. A kölcsönzők száma némi ingadozást mutat. Egyik-másik kölcsönző megszűnik, ezután másik helyen újabb nyílik helyette. Megszűnésük oka legtöbbször az irányukban mutatott részvétlenség.

Különösen az egyes községek területén szervezett könyvtárakról derült ki, hogy sürgősen szükségesek. Ezért szüntek meg pl. Mezőfalván, Előszálláson és Adonyban a községek belső területéhez tartozó részben telepített fiókkönyvtárak. Viszont külső településeken, pl. Alsócikolán pusztai kölcsönzőt telepítettünk. Még mindig van néhány fiókkönyvtár, amelynek tevékenysége nagyon gyenge. Különösen vonatkozik ez közvetlenül a községek belső területéhez tartozó, a faluszéleken vagy a községi könyvtáraktól távolabb eső kölcsönzőkre. Ilyenek pl. Ercsi, Perkáta és Iváncsa községek, amelyek közül a perkátainak 4 olyan fiókja van a község területén, és nagyon gyengék. Ezek megszüntetése indokoltnak látszik. Különösen azóta, amióta a községi könyvtár vonzó külsőt kapott.

Az 1965 évhez viszonyítva tehát a könyvtárak száma nem változott lényegesen, azonban változott legtöbbször a külseje és elhelyezése. Az elmúlt években néhány nagyon szép községi könyvtár készült el. Kedvezőbb elhelyezést, vagy szép új berendezést kaptak a következő könyvtárak: Ercsi, Mezőfalva, Perkáta, Nagyvenyim. Rácalmáson új típusú intézmény jött létre: a klubkönyvtár, külső és belső berendezése országos hírű lett. Nem a külsején mulik, hogy tartalmi munkája még nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A fenti öt könyvtáron kívül, ha nem is a fentiek színvonalán, megoldódott az adonyi, besnyői, nagykarácsonyi könyvtárak megfelelő elhelyezése, jó a beloianiszi könyvtaré is. Erőfeszítések történtek a daruhegyi, kulcsi fiókkönyvtárak felújítására, ezek azonban még befejezésre várnak. Minden remény megvan arra, hogy szép intézményekké váljanak.

A fel nem sorolt községek könyvtárainak elhelyezése és felszerelése rendkívül kedvezőtlen. Különösen ki kell hangsúlyozni ebből a szem-

pontból a pusztaszabolcsi községi könyvtárat, azért is, mert egyik nagyközségünkről van szó, és azért is, mert függetlenített könyvtárosa van, aki a kedvezőbb elhelyezés esetén nagyobb feladatokat is megoldhatna. Nagyon rossz az elhelyezése a baracsi, előszállási, iváncsai, kisapostagi és a ráckereszturi községi könyvtáraknak. Ezek közül a baracsi és a kisapostagi könyvtár ügye belátható időn belül /1-1 év alatt/ megoldódik, de szinte reménytelennek látszik az előszállási, iváncsai, és a ráckereszturi könyvtárak sorsa. Elképesztő zsufoltság, kicsi helyiség, szedett-vedett butorok, rendezetlen külső jellemzi a könyvtárak külsejét, ami nemcsak a látogatók esztétikai érzékét sérti, hanem a könyvtár tartalmi munkáját is komoly mértékben akadályozza.

E sötét hangulatu kép némi ellensúlyozásaként meg kell állapítanunk azonban, hogy az 1965 évhez viszonyítva e területen óriási haladást értünk el. Hiszen akkor még csak egy, az ercsi községi könyvtárról mondhattuk el, hogy annyira-amennyire megfelel a követelményeknek, ma pedig 7 olyan könyvtárunk van, amellyel dicsekedhetünk, illetve nem kell miattuk szégyenkeznünk.

	1965	1966	1967	1968 /3/4 év/
Könyvek száma:	59.120	63.308	70.386	76.300

Községi könyvtáraink könyvállománya mintegy 20.000 kötettel gyarapodott. Ennek értéke megközelítően 450 ezer forint. Ha ehhez hozzáadjuk a kb. 25.000 Ft-nyi törölt könyvek értékét, megállapíthatjuk, hogy 475.000 Ft. értékű könyvvel gyarapodtak könyvtáraink. A magas összeg ellenére könyvtáraink nem érték el a kitűzött országos szintet, illetve tervet. A terv szerint ugyanis 100 lakosra 170 könyv kellene, hogy jusson. Az elért szám viszont csak 135-öt biztosít 100 lakosonként. Tehát mintegy 30.000 könyv hiányzik az országos tervhez. Az elmaradás főleg a magas lélekszámú községekben jelentkezik.

A KÖNYVTÁRAK ÁLLOMÁNYÁNAK összetétele jó. Megfelelő arányban van képviselve az ismeretterjesztő irodalom, amely az állomány 28% -át teszi ki. Kevés azonban a természettudományos könyvek száma. Pedig a forgalma figyelmeztet a nagyobb mértékű beszerzésre. A mezőgazdasági szakkönyvek számának aránya kielégítő. A nagy elhasználódás miatt kevés az ifjúsági, a gyermekkönyvek száma. A könyvtárakba kerülő könyvek mintegy 50 %-át a községi tanácsok által biztosított költségvetésből és községfejlesztésből vásároltuk. A többi megyei póthitelek, MESZÖV ajándékok, valamint az ÁKV visszatérítési ajándékozása révén - egyenlő arányban - adódott.

A községi tanácsok könyvbeszerzési áldozatkészségét elég kedvezőtlenül befolyásolja az a körülmény, hogy 1-2 könyvtár kivételével mindenütt raktározási gondjaink vannak. Minek vegyünk könyvet - mondják - hiszen a meglévőnek sincs helye. Ez az álláspont persze nem helyes. Figyelembe véve azt, hogy a szabadpolcos elhelyezésnek határt szab a könyvtári helyiségek nagysága, a megoldás csak az lehet, hogy raktári részlegeket kell kialakítani a szabadpolcok mellett.

A DUNAUJVÁROSI JÁRÁS KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAINAK FEJLŐDÉSE

A könyvtárak forgalma

	1965	1966	1967	1968	3/4 év
Látogatók sz:	81.499	74.379	81.599	60.326	
Kölcsönzött kötetek sz.:	187.666	174.927	189.756	142.166	

A forgalom mindkét mutatószáma állandó szintet mutat. A megyei átlaghoz viszonyítva forgalmi adataink nagyon jók. A könyvek tartalmi megoszlása azonban nem a legkedvezőbb. Az ismeretterjesztő irodalom forgalma a megyei átlag 19,4 %-ával szemben csak 14 %-a az összesnek. E viszonylagosan alacsony százalék mögött azonban tekintélyes mennyiségű /26.500 db/ ismeretterjesztő könyv van. Ezzel az eredménnyel mégsem lehetünk megelégedve. Fokoznunk kell az ismeretterjesztő könyvek propagandáját. A kölcsönzött könyvek megoszlása az 1967. évben a következőképpen alakult a felnőtt kölcsönzőknél:

Társadalomtudomány, politikai:	2,8 %	
Természettudományos irodalom:	2,1 %	
Műszaki, technikai könyvek:	2,8 %	
Mezőgazdasági irodalom:	2,5 %	
Egyéb ismeretterjesztő, utazás, irodalomtudomány:	8,8 %	18,4 %
Felnőtt szépirodalom:	63,9 %	
Ifjúsági szépirodalom:	17,7 %	81,6 %
Együtt:	100,0 %	

A felnőtteknél az ismeretterjesztő könyvek forgalma természetesen sokkal kedvezőbb /18,4 %/, az ifjúsági olvasóknál - érthetően - már jóval kedvezőtlenebb: mindössze 8,8 %, a többi gyermekirodalom.

A felnőtt ismeretterjesztő irodalom forgalmának vizsgálatánál fel kell figyelni néhány jelenségre:

A természettudományos irodalom az állománynak csak 2,4 %-a, a forgalomnak viszont 2,8 %-át teszi ki. Tehát a nevelés szempontjából nagyon fontos természettudományos irodalom erőteljes fejlesztésére van szükség. A politikai irodalom az állomány 7,4 %-a, a forgalomnak viszont csak 2,8 %-át teszi ki. A jelenségnek több oka lehet, illetve van.

a/ A politikai irodalom egy része ritkán keresett, kézikönyvtár-jellegű mű, így ha helyben olvassák is, a forgalmi statisztikában nem szerepel.

b/ Meggyőződésem, hogy a községi könyvtárakban lévő politikai művek 15-20 %-a elavult, érdektelen mű, mely nem számíthat az olvasók érdeklődésére. Jelleműknél fogva azonban nem vállakozik senki sem kivonásukra, mert politikai hibák veszélye rejlik esetleges selejtezésükben.

A FORGALOM VIZSGÁLATÁNÁL figyelemre méltó az ipari-technikai szak-könyvek viszonylag magas /2,8%/ forgalma. Ez nagyjában megfelel az állományban elfoglalt arányának. Mindenesetre figyelmeztet községeink lakosainak ipari munkás érdeklődési irányára. Ez a jelenség feltűnik majd az olvasók összetételének vizsgálatánál.

	1965	1966	1967	1968	3/4 év
Olvasók száma:	8.915	8.773	8.844	7.710	
14 éven aluli:	3.936	3.539	3.468	3.160	
14-18 évesek:	1.526	1.665	1.616	1.511	
18 év felett:	3.453	3.569	3.760	3.049	
Munkás /ipari/:	1.357	1.436	1.645	nincs adat	
Mezőgazd.dolg.:	1.038	960	978	" "	
Tanuló 14 év felett:	986	1.178	1.090	" "	
Egyéb:	1.588	1.660	1.663	" "	

NÉHÁNY ÉSZREVÉTEL: Az olvasók számában némi ingadozás látható. A felnőtt olvasók száma növekedett, a gyermekeké csökkent. A felnőtt olvasók számának növekedése valószínűleg összefüggésben van könyvtáraink vonzóbbá lett külsejével. A gyermek olvasók számának csökkenése nagyon elgondolkoztató. Ebbe aligha lehet belenyugodni. Feltétlenül szorosabb kapcsolatot kell kialakítani az iskolákkal, a községi könyvtár népszerűsítésére. Figyelemre méltó az ipari dolgozók számának egyenletes növekedése, ami falvaink társadalmi rétegződésének változását jelzi. Ezen átrétegződés ellenére sem lehet belenyugodni az olvasó parasztság állandó csökkenésébe. Meg kell találnunk azokat az eszközöket, amelyek olvasóvá tehetik dolgozó parasztjainkat. A paraszti réteg csökkenése ellenére sem lehet elfogadnunk azt a körülményt, hogy községenként átlag 50-60 mezőgazdasági dolgozó olvas könyvtárainkban. Egyébként az olvasók száma az 1968 évben biztosan eléri, vagy meghaladja az 1967. évi számokat.

	1965	1966	1967	1968
Propagandamunka, rendezvények	105	112	163	nincs adat

Az ingadozó eredmények alapján ezt lehetne feltételezni a könyvtárainkról, hogy propagandatevékenységük gyenge. Ezt a növekvő számú rendezvények cáfolják. Ki kell azonban propagandatevékenységüket terjeszteni erőteljesebben az iskolákra és termelőszövetkezetekre. Többet és jobbat kell nyújtaniok a gyermekek és az ifjuság részére, rendezvényekben és foglalkozásokban.

AZ UTOLSÓ MÁSFÉL ÉVBEN könyvtáraink és könyvtárosaink tevékenységében új vonások jelentkeznek. Néhány könyvtárunk funkcióban /Mezőfalva, Besnyő, Perkáta, Iváncsa, Nagyvenyim, Daruhegy, Rácalmás/ lényegében magába tömöríti a község teljes népművelési tevékenységét, és pótolni igyekszik a kulturházakat.

Mások a könyvtáros személyén keresztül szervezni és kézben tartani igyekeznek a község egyéb népművelési tevékenységét /Baracs, Pusztaszabolcs, Kísszentmiklós, Kulcs/. Ez a fejlődési folyamat még tart. Rövidesen hasonló funkciót kap Kisapostag, és bizonyos távlatban Nagykárcsony.

TÁJÉRTÉKEZLET SZÉKESFEHÉRVÁRON

A Népművelési Intézet és a Fejér megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya 1968 december 17-18-án Székesfehérváron Baranya, Fejér, Győr, Komárom, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém és Zala megye népművelői és a népművelést irányító tanácsai munkatársai részére a művelődési otthon jellegű intézmények besorolása végrehajtásának és a klubkönyvtári mozgalom problémáinak megvitatására kétnapos tanácskozást szervezett.

A tanácskozás első napján Szabó Lajos, Fejér megyei népművelési csoportvezető a besorolási utasítás végrehajtásának megyei tapasztalatairól tartott vitaindítót. Májer Sándor, a Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese, a megyei, járási és a körzeti módszertani központok klubkönyvtárakat segítő feladatairól, a mozgalom Fejér megyei tapasztalatairól számolt be. Bányai István a Megyei Művelődési Központ igazgatója a megyei központ által nyújtott szolgáltatásokról adott tájékoztatást.

A délutáni és esti órákban a tanácskozáson részt vett mintegy 60 fő - három különböző utvonalon - 10 korszerűsített intézményt látogatott meg.

A második napon a vitaindító, a korreferátumok és a helyszínen tapasztaltak alapján élénk vita alakult ki. Az egyes megyékből jelenlévők hozzászólásaiból megállapítható, hogy a vonatkozó utasítás végrehajtása során a módszerekben, az új típusú intézmény tartalmi munkájának meghatározásában, a fenntartók szemléletében igen különböző nézetek vannak.

A tanácskozáson a Művelődésügyi Minisztérium és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ képviselője is részt vett.

Májer Sándor

CSUKLY ALAJOS

ÁRAMLÓ KÖNYVEK

TIZ ESZTENDEJE kerültek községi könyvtáraink tanácsi kezelésbe. Az elmúlt évtized mind a könyvtárak elhelyezésében, mind pedig az állomány alakulásában döntő változást hozott. Községi könyvtáraink kötetszáma a jelzett időszak alatt megtizszereződött. A nagymértékű fejlődés jó néhány olyan problémát vet fel községi könyvtáraink állománygyarapításánál amellyel úgy érezzük, mindenképpen foglalkozni kell.

A könyvtárakba bekerülő könyvek alig 40 %-a vásárlódik költségvetési keretből, a nagyobbik rész egyéb forrásokból áramlik a könyvtárakba, s ez mindjárt előljáróban felveti azt a kérdést, hogy a tudatos állományfejlesztés, a gyűjteményjelleg szem előtt tartása miként biztosítható ilyen nagymértékű egyéb forrásból történő szerzeményezés mellett. A költségvetési keretből történő szerzeményezéssel e helyt nem foglalkozunk, tekintettel arra, hogy az évente így felhasználható összeg még a törzsanyag jelzésű könyveknek is csak bizonyos hányadára elegendő, /számításunk szerint a falusi törzsanyag évi beszerzésére 8-10 ezer forint lenne szükséges/.

Szeptember hónapban megvizsgáltuk a sárbogárdi járás kilenc községi könyvtárát, ahol is 1961 december 31-től a mennyiségi és minőségi növekedést néztük.

1961. december 31-én a sárbogárdi járás könyvtárainak könyvállománya 21.922 kötet volt, s ez 1967. december 31-ig 65.201 kötetre emelkedett. A növekedés 43.279 kötet, s ha figyelembe vesszük azt is, hogy a jelzett időben a községi könyvtárak állományából 6.188 kötetet töröltek, a jelzett időszakban ténylegesen 49.467 kötet könyv került beleltározásra. Költségvetési vásárlásból 479.768 Ft értékű könyvet vehettek, míg 581.174 Ft értékű könyv egyéb forrásból áramlott a községi könyvtárakba. Bár a vizsgálatot a sárbogárdi járás községi könyvtárainál végeztük, az állomány alakítását befolyásoló tényezők valamennyi községi könyvtárnál azonos módon jelentkeznek megyénkben, így a következtetéseket általánosítani lehet.

A vizsgált könyvtárak, mint azt már jeleztem, - költségvetési forrásból általában csak a törzsanyagot veszik, - javasolt irodalmat eleményező mennyiségben, alapvető mű a vizsgált könyvtáraknál nem maradt ki a rendelésekből.

Az egyéb forrásból történő vásárlásoknál egyik igen jelentős anyagi tényező az évenként ismétlődő s immár gyakorlattá vált MESZÖV-támogatás. Ez az ajándékozási forma igen nagy segítséget jelent a községi könyvtáraknak, azonban a sok éves tapasztalat azt mutatja, hogy általában csak bizonyos időszak el nem adott könyveire korlátozódik a választha-

tóság, s nem egy esetben a kereskedelmi tényezők domináltak.

Komoly segítséget jelentett a Megyei Tanács éveken keresztül ismétlődő póthitel támogatása, azonban tekintettel arra, hogy - bár a lebonyolítást a Könyvtárellátón keresztül eszközölhattük, - a póthitel támogatás általában a harmadik negyedév végére vagy a negyedik negyedév elejére korlátozódott, így csaknem valamennyi alkalommal az "évégi rohamban" került lebonyolításra.

A sárbogárdi járás esetében évek óta jelentkezik a termelőszövetkezetek könyvbizeterzési támogatása is, azonban bizonyos félreértések folytán a termelőszövetkezetek a Kossuth kiadótól vásároltak ugynevezett típus könyvcsomagokat, nem egy esetben például a szabadhidvégi könyvtárnál egy és ugyanazokat a könyveket három esztendőn keresztül. Ha a fentieket néhány könyvtárnál kivetítjük, a következő képet kapjuk:

KÁLÓZ 1963-ban a Könyvtárellátótól jegyzéken 18.100 Ft értékben vásárolt, a Megyei Tanácsi póthitelből 19.810 Ft összeget kapott, a MESZÖV 3.000 Ft a Járási Könyvtár 65.- Ft értékben adott támogatást. 1964-ben az ÁKV-tól 6.665 Ft értékben vásárolt, a Megyei Könyvtár támogatása 5.826.- Ft volt, a MESZÖV 1.116 Ft értékben adott könyvet. 1965-ben az ÁKV-tól 8.345.- Ft értékben vásárolt, MESZÖV támogatás 3.000 Ft 1966-ban ÁKV-tól 7.763 Ft, MESZÖV-től 3.464 Ft, TSZ-től 1.035 Ft. 1967-ben ÁKV-tól 7.704 Ft, Megyei Könyvtár 1.703 Ft, MESZÖV 5.095 Ft, TSZ: 1.000 Ft.

A könyvtár könyvállománya 1961. végén 1.312 kötet könyv volt, 1963-ban 2.455 kötet, jelenleg 4.499 kötet.

Megoszlása:

	Társ.tud.	Term.tud.	Műszaki	Mezőg.	Egyéb	Szépír.	Ifj.
1963	148	58	85	50	261	1305	548
1967	301	113	151	94	533	2292	1006

A fenti táblázat azt mutatja, hogy az állomány csoportonkénti alakulás egyenletes talán. A mezőgazdasági könyvek kisebb mértékű növekedése lehet szembeűnő, azonban köztudomásu, hogy a vizsgált időszakban a mezőgazdasági könyvkiadás kevés alapfoku, tehát községi könyvtárakban használható könyvet jelentetett meg.

Az egyéb forrásból történő lehetőséget igen jól használta ki a könyvtáros a kézikönyvtári állományának kialakítására, amely szinte mintaszerűnek mondható.

SÁROSD 1963-ban 7.284 Ft-ért 324 kötet könyvet vásárolt az ÁKV-tól rendelőjegyzéken, 7.526 Ft értékben 313 kötet könyvet kapott Művelődésügyi Minisztériumi ajándékként, 933.- Ft értékben 64 kötetet megyei póthitelből és 4.000 Ft értékben 161 kötetet MESZÖV ajándékként. 1964-ben 6.472 Ft értékben 291 kötet könyvet vásárolt az ÁKV-tól, megyei póthitelből 5.958 Ft értékben 253 kötet könyvet kapott, MESZÖV-től 2.000 Ft értékben 88 kötet könyvet, TSZ-től 1.000 Ft értékben 30 kötet könyvet. 1965-ben az ÁKV-tól 245 kötet könyvet vásárolt 4.808 Ft

értékben, MESZÖV-től 1.808 Ft-ért 76 kötet, TSz-től 500 Ft értékben 19 kötet könyvet kapott. 1966-ban ÁKV-től 4.626 Ft értékben 174 kötet, megyei póthitelből 3.861 Ft értékben 171 kötet, MESZÖV-től 1.678 Ft értékben 72 kötet, TSz-től 2.000 Ft értékben 78 kötet. 1967-ben ÁKV-től 5.879 Ft értékben 226 kötet, megyei póthitel 10.000 Ft értékben 361 kötet, MESZÖV-től 3.300 Ft értékben 143 kötet. Az állománycsoportok alakulása hasonló a kálózihoz.

FELMERÜL A KÉRDÉS, ilyen nagymértékű egyéb forrásból történő áramlás mellett, hogyan lehetne tervszerűbbé tenni a szerzeményezést. Elsősorban azt a több esztendő tapasztalati tényét kell figyelembe venni, hogy mind a MESZÖV-ajándék, mind pedig az egyéb forrásoknál eddig nem említett, de főleg az utóbbi két-három esztendőben jelentős mennyiségi tényezőként mutakozó ÁKV visszajuttatás könyvei mindig az utóbbi két-három esztendő könyvbeszerzéséből adódnak.

Ez esetben mindenképpen fel lehet és fel is kell készülni a várható ajándékvásárlás megfelelő fogadására. Ez már a tervszerű gyarapítást jelentő jegyzékes vásárláskor meg kell, hogy kezdődjék. Köztudomásu, hogy a községi könyvtárak többségénél az éves könyvbeszerzési keretből a falusi törzsanyagként jelölt könyveknek csak 50-60 %-a vásárolható meg /szinte valamennyi vizsgált könyvtárnál ez volt a tapasztalatunk/ még abban az esetben is, ha a szerzeményezés szinte "szemellenzősen", csak ezeknek a könyveknek a beszerzésére szorítkozik. Ha figyelembe vesszük azt, hogy Fejér megye falusi keresőinek, - vagy inkább falun élő keresőinek - jelentős hányada bejáró, tehát igényében is városi dolgozó, a szerzeményezésnél fokozottan figyelemmel kellene kísérni a városi törzsanyag beszerzését is. Ám így "csak törzsanyag" beszerezhetősege a fentebb említetttnél is korlátozottabb lesz.

MEG KELL KERESNI és találni a módját annak, hogy az "ajándékvásárlás" szerves részét képezze a tervszerű állomány gyarapításának. Ez csak folyamatos előkészítéssel érhető el.

Arra gondolok, hogy könyvtárosaink az "Új könyvekben" a folyamatos rendeléseknél jelöljenek meg minden olyan könyvet, amelyre szükség lenne, de a szűk anyagi lehetőségek kizárják azok beszerzését. Egy idő után már célszerű segédeszköz lesz az ajándék tervszerű válogatásához. Ugyanis az állományból elhasználódás vagy egyéb ok miatt törlésre kerülő, egyébként alapvető művek kartonjait is gyűjteni kellene, ezek ugyanis mindig figyelmeztetnek az ajándékból történő pótlásra.

A fentieket aláhuzza az a tény is, hogy a szerzeményezés tervszerűsége nem egy adott jegyzékre vagy jegyzékekre korlátozódó folyamat, hanem folyamatosság, amely tudatosan kell, hogy támaszkodjék a költségvetés adta lehetőségek mellett a gyakorlattá állandósult különböző ajándékforrások lehetőségére is.

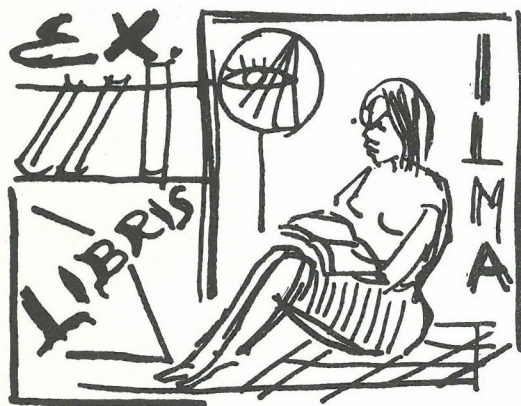
AZ ILYEN ÁLLANDÓ SZERZEMÉNYEZÉSI KÉSZENLÉT nem munkatöbbletet, inkább segítséget jelent a könyvtárosnak, már természetesen csak annak, aki tudja magát tenni azon a sajnos egyre több helyen tapasztalható nézetten, amely az olvasási igényt nem a felkelhető igényességben, ha-

nem a kommersz irodalmat keresők egyszerű kiszolgálásában látja.

Az igényesség oldalán álló ugyanis nem "a drága" kézikönyvekre sajnálja kiadni a pénzt, - a másik oldalon pl. Dallos Sándor: Aranyecset című könyvének á 100 Ft néha több példányos beszerzésére azonnal adnak magyarázatot, - hanem mértékkel, de tudatosan megtalálja a módját annak, hogy könyvtára ne a számok tükrében, hanem a valóságban váljon a falu közösségének tudatosan gyarapított könyvgyűjteményévé.

A harmadik, s összegében nem jelentéktelen egyéb könyvbeszerzési forrás a termelőszövetkezetek s más társadalmi szervek által felajánlott könyvtári támogatási összeg. Ezeknél, - legalább is a sárbogárdi járási vizsgálódás ezt mutatja, - a szép szándék nem minden esetben jelentett segítő eredményt is. A támogatás ugyanis mint említettem, nem pénzben, hanem könyvben jelentkezett eddig. Mégpedig: a Kossuth Kiadó nem a legszerencsésebbnek mondható egység csomagjaiban nem tartalmi kifogásról van szó, hanem a duplum szaporítás elkerüléséről. Nem beszélve arról a munkatöbbletről, amit a könyvtárakba így bekerülő művek feldolgozása jelent. Sokkal célszerűbb lenne, ha ezek a helyi anyagi erőforrások a költségvetési kerethez lennének csatolhatók, s így ténylegesen az állománygyarapításnál a jegyzékekről vásárolható könyvek félesége bővülne, tehát szervesen beleilleszthető lenne a gyűjtemény tervszerű kialakításába ez az anyagi lehetőség is.

NEM LEHET MELLÉKESKÉNT KEZELNI azt a tényt sem, hogy könyvtáraink állománynövekedésének egyre inkább határt szab az hogy a nagymértékű gyarapodással nem minden esetben tartott lépést a helyiségek növekedése, így a telítettségnek a jelenlegi szakaszán egyre inkább meg kell nézni, hogy mi legyen és mi lehet az a könyv, amely ténylegesen a könyvtár fejlődését szolgálja. Ezért válik a tervszerű gyarapítás kérdése egyre égetőbbé, s ezért kell minden adott lehetőséget ennek alárendelni.

Borbély László ex librise

VENESZ BÉLA

AZ ÁLLOMÁNY GYARAPÍTÁSÁNAK KÉRDÉSEI
EGY KÖZSÉGI KÖNYVTÁRBAN

SOK SZÓ ESETT és esik még ma is könyvekben, előadásokon a könyvtárak politikai, esztétikai nevelőmunkájáról. Abból a meggondolásból kiindulva, hogy könyvtáraink ezt a feladatukat elsősorban könyvek segítségével képesek csak megoldani, az a rendkívül fontos tevékenység kap óriási jelentőséget, amit a könyvtárak gyarapítói tevékenységének szoktunk nevezni. Ezen a téren nemcsak a szerzeményező könyvtáraknak van fontos feladatuk, hanem a felettes, ellenőrző és módszertani tevékenységet végző hálózati központoknak, illetve munkatársaknak.

Annak ellenére, hogy nagyon, sőt elsőrendűen fontos tevékenység ez, úgy gondolom, sok helyen nem foglalkoznak vele olyan mértékben, amilyent ez a munka megérdemel, megkövetel.

A baj az, hogy ennek az ellenőrző, segítő munkának még nincs megnyugtatóan jó módszere. A legjobb az volna, ha megelőző munkával egyrészt akadályozhatnánk, hogy olyan könyveket vegyenek, amelyek szerintünk az adott könyvtárba nem valók, másrészt olyan könyvek kerüljenek beszerzésre, amelyek helyes volna, ha a könyvtárba kerülnének. Magyarán: az ellenőrzésre beküldött jegyzékeken javításokat eszközöljünk, akár kihuzással, akár újabb könyvek bejelölésével.

Sok az akadálya ennek. Többek között a nagyközségek könyvállománya már eléri a 6-7 ezret, és ez szinte lehetetlenné teszi annak megnyugtató elbírálását, hogy pl. másodikadásu törzssanyag jelzetű könyveket beirjunk a megrendelőjegyzékbe; de ezzel elvesztettük annak a lehetőségét is, hogy más könyveket viszont kihuzzunk. Márpedig a törzssanyag jelzésű könyvek között magas százalékban található olyanok, melyek második, vagy egyéb kiadásuak. A meg nem rendelt könyveknél probléma még az is, hogy könyvtáraink anyagi lehetőségei nem elegendők a kizárólagosan törzssanyag jelzésű könyvek beszerzésére sem. A különféle változtatások a beküldött jegyzékeken kellemetlen pszichológiai hatást okoznak - különösen a régi - községi könyvtárosoknál.

Ennek a megelőző tevékenységnek csak egyes esetekben, egyes művek esetén lehet valamilyen eredménye. Ez azonban nem tekinthető kielégítő megoldásnak.

Nos, ha a fentiek nem nyujtják a megnyugtató elintézését, meg kell keresni azt a módszert, amely ha nem is teljesen, de megközelítően megoldhatja a problémát.

A MEGOLDÁS abból indulhat ki, hogy a könyvtár szerzeményezését tudománytörténeti ismerettel rendelkező könyvtáros végzi, aki a könyvtár kulturális jelentőségével és feladataival tisztában van.

Nyilván van még néhány feltétele a szerzeményezés jó ellátásának, de úgy gondolom, enélkül nem lehet elvégezni ezt a munkát. Járásunkban találunk néhány olyan könyvtárost, aki a fenti követelményeknek megfelel, de egynéhány szubjektív körülmény miatt mégis bebecsuszik néhány hiba a szerzeményezésébe.

Azt hiszem, ezek a hibák abban gyökereznek, hogy a könyvtári munka eredményességét sokszor még mindig csak a számszerű eredményekkel mérjük. /Olvasók száma, forgalom nagysága stb./ Legalább is annyira, hogy azzal, akinek sok olvasója és nagy forgalma van, elnézőbbek vagyunk, mint azzal, akinek kevesebb olvasója van, kevesebb a forgalma, és talán valamivel kedvezőbb az ismeretterjesztő könyvek aránya. Éppen most olvastam egy tájékoztatót egy műszaki könyvtárról, amelyben enyhe szemrehányással illetik a könyvtárat kevés olvasója és aránylag kis forgalma miatt. Elfelejtik azt, hogy esetleg egyetlen elolvasott műszaki könyv hallatlan gazdasági, műszaki eredmények forrása lehet.

Az ilyen számszerűsége törekvés lehet a rugója annak, hogy az egyébként jószándéku könyvtáros, megfeledezve a művelődési feladatokról, olyan igények kielégítését akarja teljesíteni, amelyek léteznek ugyan, de művelődéspolitikai szempontból nem kedvezőek. Szó sincs arról, hogy ezeket az igényeket teljesen figyelmen kívül kell hagyni, de kielégítésük nem szoríthatja háttérbe a művelődési szempontból fontos könyveket. A kaland és a detektívregények iránti kereslet nap mint nap kísértésbe viszi a könyvtárost, hiszen úgy érzi, az a veszély fenyegeti, hogy olvasóinak jelentékeny részét elveszíti, ha ezt az igényt nem tudja kielégíteni. Még táplálja ezt az a körülmény is, hogy némi bele-törődést tapasztalhatunk abba, hogy ez az irodalom tulajdonképpen a szükséges rossz. Megtoldva azzal az elmélettel, hogy majd ennek az olvasásán keresztül magasabbrendű irodalomhoz is eljut az olvasó. Meglehetősen nehéz ezzel szembehelyezkedni. Egy azonban biztos: az olvasásnak a kalandirodalom nem egy bizonyos szintű szakasza, hanem egyidőben történő jelensége. Vagyis ugyanaz az olvasó a legmagasabb értékű szép- és műszaki irodalom olvasásával egy időben olvassa és keresi Rejtőt és Agatha Christie-t. Van ebben valami vigasztaló, de nem mentesítheti a könyvtárost a magasabb szintű népművelési feladat alól, az előbb említett könyvek hátrányára.

A JÓ KÉPESSÉGŰ és jó szándéku könyvtáros szerzeményezését kedvezőtlenül befolyásolhatja az a körülmény is, hogy nem ismeri a forgalom és a könyvállomány megoszlásából következtethető tanulságokat. Sok olyan jelenségre derülhetne fény, amelyből pl. arra lehetne következtetni, hogy egy-egy tudományág /pl. természettudomány, technika/ mennyiségéhez viszonyítva nagyobb vagy legalábbis megközelítően akkora forgási sebességgel rendelkezik, mint a szépirodalom. Kézenfekvő, hogy ezeknél a fontos könyvcsoportoknál fokozott fejlesztésre van szükség. Ezzel kapcsolatban még egy körülmény, amelyről szólnom kell. Ez a kézikönyvtár. Valószínűleg tudatosan, de tudat alatt is községi könyvtárosainkban enyhe tartózkodás lappang a kézikönyvtárral szemben. Valószínűleg abból adódik, hogy sok könyvtáros kissé elfekvő anyagnak tekinti a

drága kézikönyveket és sok esetben kikölcsönöz klasszikus értelemben vett kézikönyv egységeket, esetleg hosszabb időre is. Erre az ösztönzi, hogy kölcsönzési forgalmának összetétele javul, helybeni használatuk pedig nem mutatkozik számszerű eredményekben.

Ez a körülmény a szerzeményezésben azt eredményezheti, hogy inkább vásárolnak nagyobb számú könyvet a drága kézikönyv helyett, amelyek azután felmentik őket a lelkiismeretfurdalás alól is. Persze ez az álláspont még abban az esetben sem helyes, ha egyes könyvtárainkban a helybenolvasás, jegyzetelés csak szűk korlátok között lehetséges.

Ezek volnának azok a körülmények, amelyek kedvezőtlenül befolyásolhatják a könyvtáros állománygyarapítási munkáját. Nem térek ki azokra, amelyek óhatatlanul rányomják bélyegüket a gyarapításra /a könyvtáros érdeklődési köre, hobby-ja stb./ Sok esetben ez is veszedelmes lehet. Találkoztam olyan esettel, amikor egy községi könyvtár súlyos pénzeket fizetett magas színvonalu orvosi könyvért. Kiderült, hogy a könyvtáros képzelt beteg volt.

Ezek a könyvtárosokra leselkedő veszélyek azt igazolják, hogy szükségük van olyan segítségre, amely a kívülálló objektivitásával, magasabb szintű szemléletével, tudásával segíti a gyarapítási munkát.

Pillanatnyilag ennek csak az a megoldása lehetséges, hogy a könyvtárossal együtt elemezzük egy hosszabb időszak /pl.egy év/ szerzeményezési tevékenységét. Szerintem az csak féleredményt jelent, hogy egy hálózat munkáját vizsgáljuk. Az általánosítások csak akkor lehetnek jók és főleg hasznosak, ha egy könyvtári egységhez kapcsolódnak.

AZ ELŐZŐ ÉVHEZ HASONLÓAN, ebben az évben is kiválasztottunk egy könyvtárat, amelynek gyarapítási munkáját nagyon részletesen és gondosan megvizsgáltuk egy év szerzeményezésének tükrében. A vizsgálat nem terjedt ki a könyvtárba egyéb uton /MESZÖV és egyéb ajándék/ került könyvekre. Nem vizsgáltuk azt sem, hogy a megrendelt könyveken felül még mit lehetett, vagy kellett volna beszerezni. Csak azt, hogy a rendelkezésre álló keretet a lehetőségeken belül hogyan használta fel. Nem kifogásolhatta vizsgálódás a többedik kiadásu, esetleg törzsanyag jellegű könyvek beszerzésének elmulasztását. A kiválasztott könyvtár járásunk egyik legszebb könyvtára. Könyvtárosa az egyik legjobb könyvtárosunk, akinek szakmai képesítése nagy lelkesedéssel párosul. Az említettek ellenére sem mentes azoktól a hibáktól, amelyek szerzeményező könyvtárosainkra leselkednek. Hibái nem nagyok, nem is veszedelmesek, de olyan általánosításokat lehet belőlük levonni, amelyekből a könyvtáros tanulhat, és tanulhat az egész járási hálózat.

A könyvtár állománya a vizsgált időszak végén 6921 kötet volt.

Politikai irodalom	533	7,7 %
Nyelvészet	51	0,8 %
Természettudomány	154	2,5 %
Orvostudomány	87	1,6 %
Technika, műszaki	188	2,7 %

AZ ÁLLOMÁNY GYARAPÍTÁSÁNAK KÉRDÉSEI EGY KÖZSÉGI KÖNYVTÁRBAN

Mezőgazdasági	295	4,2 %	
Művészetek	260	3,9 %	
Irod.tud.	107	1,4 %	
Utazás	245	3,6 %	
Felnőtt irodalom	3.030	44,3 %	
Ifjúsági irod.	1.867	27,3 %	100 %

Ha az állomány összetételét vizsgáljuk, látjuk, hogy némi eltolódás /mintegy 3-4 %-os/ mutatkozik a szépirodalom javára. A felnőtt szépirodalom és a gyermekirodalom közötti arány nagyjában megfelel az olvasók arányának. Forgási sebessége valamivel nagyobb, mint az állományban való részesedése. 76,6 %. Ez normálisnak tekinthető. A fennmaradó 23,4 %-nyi forgalom az ismeretterjesztő könyvek között oszlik meg. Az egyes tudományágak közötti megoszlás a forgalom függvényében azonban nagy aránytalanságokat mutat.

NÉZZÜK MEG A TERMÉSZETTUDOMÁNYT. Az állomány 2,5 %-át teszi ki, a forgalomnak viszont a 3 %-át. Tehát forgási sebessége ugyanakkora, mint a szépirodalomé. Vizsgáljuk meg, hogy a könyvtár szerzeményezésében megkapja-e azt a rangot, amely ennek arányában számára jár. A vizsgált időszakban a könyvtár 15 db természettudományos könyvet szerzett be, ami az összes beszerzésnek 2,8 %-át teszi ki. Elmondhatjuk, hogy a könyvtár megközelítően igyekezett beszerezni a természettudományos érdeklődéshez mérten a megjelenő könyveket. De csak megközelítően! Véleményem szerint ennél a fontos szaknál semmi esetre sem elegendő "megközelítően" teljesíteni az igényeket. Ha figyelembe vesszük, hogy jó néhány természettudományos kézikönyv van, amely a forgalomban nem vesz részt, akkor még nagyobbak látszik az aránytalanság. A rendelőjegyzékeket vizsgálva megállapítható, hogy a megjelent természettudományos műveket kb. 75-80 %-ban megvette, de általában csak egy példányban. Néhány jó természettudományos művet viszont kihagyott. Pl. Növényvilág csodái, Fizika és haladás stb. című könyveket. Olyan jegyzékeken, amelyeken a Máltai sólyom, Bronté: A lowoodi árva, 2 példányval szerepelnek.

Ha a technika szakcsoportját nézzük, megállapíthatjuk viszonylagos és abszolút gyengeségét. Ez annak ellenére fennáll, a politikai irodalom után /az ismeretterjesztőn belül/ a legtöbbet gyarapodott. Ez a szak is pozitív a forgalmat illetően, az egész állományhoz viszonyítva. Az állománynak 2,7 %-át, a forgalomnak viszont 5,6 %-át teszi ki. Az egész évi gyarapodásnak 5,2 %-a technikai-műszaki irodalom. Azt hiszem nem kell bizonygatnom e szak fontosságát. Elgondolkoztató, hogy e téren is csak megközelítően eredményes a szerzeményező könyvtáros tevékenysége. Ha meggondoljuk, hogy a technikai-műszaki könyvek forgási sebessége jóval nagyobb, mint a szépirodalomé, felmerül az a kérdés, nem kellene-e erre a szakra jóval nagyobb figyelmet fordítani. Addig, amíg a természettudományos művek szerzeményezésénél mentséget jelent némileg az a körülmény, hogy nagyon kevés alkalmas természettudományos könyv jelent meg. Ennél a szaknál már jóval több lehetőség volt. A rendeléseknél azonban megállapítható az,

hogy az előforduló szakkönyvek helyett nem túl fontos egyéb és szépirodalmi-ifjúsági könyveket szerzett be a könyvtáros.

A POLITIKAI IRODALOM szerzeményezése 45 egységet eredményezett. Ez arányosnak mondható, mintegy 8 %-a az összes gyarapodásnak. A vásárolt könyvek tekintetében sem emelhetünk kifogást. A politikai művek az állomány 7,7 %-át teszik ki. Az összforgalomban viszont csak 6 %-kal szerepelnek. Nem rossz ez a százalékarány, mégis felveti azt a problémát, nincs-e a politikai művek között több olyan, amely elavult, vagy nem elégíti ki az igényt, illetve tenni kell valamit az igény felkeltésére.

A mezőgazdasági irodalom fejlesztése arányban van a forgalommal, azonban meglehetősen kevés. Az állománynak 4,2 %-a a mezőgazdasági szakkönyv, a forgalomnak viszont durván 3 %-át teszi ki. Az ilyen könyvek a vizsgált időszakban vásárolt könyvek 3 %-át teszik ki. Ez a szak és fejlesztése ugyanazokat a gondolatokat ébreszti, mint a politikai irodalom.

A SZÉPIRODALOM 45,5 %, a gyermekirodalom 24 %-a az összes vásárolt könyvnek. Ez durván 70 %-ot jelent. Tulajdonképpen valamivel alatta van az összes forgalomban jelentkező súlyánál, mert hiszen abban 77 %-kal szerepel, de az adott lehetőségeken belül mégis csak a nagyon fontos és említett ismeretterjesztő szakot kellene jobban fejleszteni, még akkor is, ha ez az ifjúsági szépirodalmi rész terhére menné. Persze ez a probléma felveti az anyagi lehetőségek és a könyvkiadás problémáit is.

Általában az a követelmény szűrődik le a vizsgálódásból, hogy különösen nagy gondot kellene fordítani a természettudományos és a technika-műszaki állomány gyarapítására. Már azért is, mert mindkét szak erősen hat és segít a világnézeti és mezőgazdasági szakműveltség-re is.

A FELMÉRÉS RÉSZLETEZÉSÉRŐL még ennyit: megvizsgáltuk a könyvtár valamennyi rendelőjegyzékét abból a szempontból, hogy az egyes jegyzékeken az összegeket észszerűen használták-e fel. Mi az, amit lehetett /esetleg kellett/ volna hagyni, és mi az, amit esetleg más megrendelt könyv mellőzése árán - meg kellett volna venni.

A 24 megvizsgált jegyzékről készített részletes, írásos feljegyzés nyilvánvalóan nem férne bele ebbe az összefoglalóba. Néhány feljegyzést azonban megkockáztatok, hogy látható legyen a végzett munka módszere és - meg kell mondani - nagysága is.

A könyvtár szerzeményezési kerete 10.000 Ft. A megrendeléseket 97 %-ban teljesítette az ÁKV. A megrendelt könyvek közül 38 darabot nem szállított. A 8., 13. jegyzékre nem rendelt, az ünnepi könyvhét jegyzékére viszont kétszer. Ez kis mértékű párhuzamosságot eredményezett. A jegyzékeket rendszeresen küldi, a beküldési határidőket azonban nem mindig tartja be. A könyvtár 343 db könyvet rendelt. A rendelt könyvekből 207 db törzsanyag jelzésű, 109 db ajánlott, 27 db

ajánlás nélküli. Ebből 129 db gyermekkönyvtárba is beszerezhető jelzésű. Kimondottan gyermekkönyv 108 db. A beszerzett gyermekkönyvek száma valamivel nagyobb, mint az olvasók számában elfoglalt arányuk. Figyelembe kell venni azonban a gyermekkönyvek nagymértékű elhasználódását. Ennek ellenére sem látszik lehetségesnek a gyermekkönyvek nagyobb irányú növelése, mert az már a felnőtt anyag számottevő gyengítéséhez vezetne. A nem ajánlott 27 db könyv száma nem jelentős. Képekönyvek, detektívregények akadnak leginkább köztük. A le nem szállított könyvek közül 14 db törzssanyag, 10 db ajánlott jelzésű volt. Ez azonban némileg összefügg a késedelmesen beküldött rendelésekkel.

AZ EGYES JEGYZÉKEKET ELEMEZVE, a következő kép alakult ki. A 24 jegyzék közül 8 olyan volt, amelyen a rendeléssel teljes mértékben egyet lehetett érteni, 8 olyan, amellyel vitatkozni lehet, 8 olyan, amely már komolyabb problémákat rejt.

Néhányat ezekből a feljegyzésekből:

1.sz. jegyzék: 625.- Ft értékű vásárlás.

A keret felhasználása jó. Legfeljebb a 6. kiadású Hardy: Egy tiszta nő, Mirvilisz: Élet a sirban, Jókai: Akik kétszer halnak meg című könyvek másodpéldányai helyett lehetett /kellett/ volna néhány törzssanyag-jelzésű könyvet beszerezni. Pl. Gyertyán: József Attila; Csehszlovákia, utikönyv; Bakony, utikalauz stb.

24. sz. jegyzék: 419.- Ft értékű vásárlás.

Nem lehet különösképpen kifogást emelni. Három könyv azonban nem ígért olyan sikert, amely indokolta volna két példányu beszerzését. Talán Kolozs Pál: Reménytelen nyomozás-a látszott csak sikeresnek. Viszont jó lett volna beszerezni akár Háromezer esemény, Kiss P.M.: Művészetről mindenkinek, Gregor-Patalas: A film világtörténete, Eliot: A vizimalom c. könyveket. Elsősorban talán azért is, hogy nagyobb választékot biztosítsunk az olvasónak.

4.sz. jegyzék: 585 Ft értékű vásárlás.

Ezen a jegyzéken beszerzett könyvek megvételével egyet lehet érteni... de,-és ismét a de - ezen a jegyzéken is van olyan kétpéldányos rendelés, amelynek egyik példánya helyett megvehetett volna olyan törzssanyag jellegű könyvet, mint pl. Tokarjev: Vallás és történelem, Nagy G. O.: Magyar szólások és közmondások, pl. a Stankovich és Szilvási kétpéldányu könyvek helyett.

5. sz. jegyzék: 226 Ft értékű vásárlás.

A jegyzék vizsgálatánál is felmerül, hogy tulajdonképpen mi is a helyes. Egy-egy sikerre számítható könyv nagyobb példányu beszerzése, esetleg más fontos könyvek helyett, vagy inkább a választék bővítése a példányszámok terhére. Az első esetü szemlélet eredménye pl. az, hogy Bronte: A lowoodi árva c. könyvek kétpéldányu beszerzése miatt nem vett meg a könyvtár két jó természettudományos és néhány műszaki ismeretterjesztő könyvet.

9.sz. jegyzék: 288 Ft értékű vásárlás.

Ezzel a rendeléssel nem lehet olyan mértékben egyetérteni, mint az előbbiekkal, annak ellenére, hogy egyetlen "nem ajánlott" könyvet sem rendelt. Nyilván filmélmény hatására rendelt két példányt Balzac: Vörös vendégfogadó c. könyvéből, de különösen nem helyeselhetem, hogy Rejtő: Csontbrigád c. regényéből 2 példányt vett 64.- Ft-ért, s ugyanakkor kimaradt egy sor törzsanyag jelzésű könyv. Pl. Az MSZMP kongresszusa, Szluka: Gépek és gyárak világa, Bessenyei-Tahi-Tóth: A kis barkácsoló, és az ajánlott könyvek közül sok más.

22.sz. jegyzék: 344 Ft értékű vásárlás.

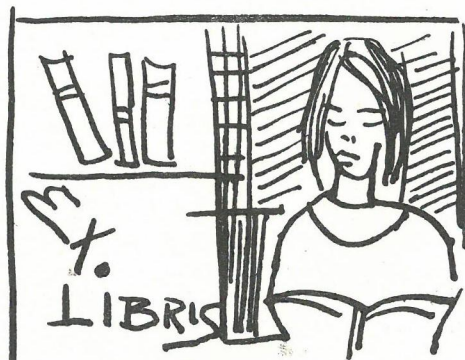
A nem javasoltak közül megvásárolta Michael: Téves nyomon 2, Nagy-Somogyi: Fogyasztó és hizlaló diétás étrendek 1 példányát. A rendeléssel ennek ellenére is egyet lehetne érteni, ha ugyanakkor nem maradt volna ki az Uj szovjet irodalom c. könyv, amely nagyon hasznos tanulmányokat tartalmaz. Kitűnő tájékoztatója mind a könyvtárosnak, mind a tanulóifjuságnak. Az ajánlott könyvek közül néhányat több példányban is megvásárolt, pl. Bronte Ch.: Villette két példányban, á 53.- Ft. Nem magas példányszámok ezek, csakogy kimaradt a rendelésből Kalmár: A Niger partján, Illés L.: Ujkor nyitánya, Hársfalvi-Hársfalvi: Repülőmodellezés stb.

Még egyet a problémát adó jegyzékekből.

24. sz. jegyzék: 152 Ft értékű vásárlás.

A könyvek összetétele jó. Legfeljebb a megvett Csillagászati évkönyv helyett lehetett volna akár Szücs: Növényvilág csodái, akár a Fiúk évkönyve 1968 című könyvet megvásárolni.

SOK HASONLÓ FELJEGYZÉS született a jegyzékek vizsgálatakor, de mutatóban, azt hiszem ennyi is elegendő, hogy megfelelő következtetésekre jussunk. Jelzi azt az aprólékos, időigényes munkát, amit a vizsgálódás megkövetel, de a várható eredmény megéri.

Borbély László ex librise

DR. VARGA GYULÁNÉ

"HŐSÖK VOLTAK"

ÜNNEPI TÖRTÉNELMI VETÉLKEDŐ A GYERMEKKÖNYVTÁR-
BAN

"Egy szép napon a ma multtá válik. Beszél-
ni fognak róla, mint nagy időkről, beszélni
fognak névtelen hőseiről, akik történelmet
alakítottak. Szeretném, hogyha tudnátok, hogy
a hősök nem voltak névtelenek. Hogy emberek
voltak, névvel, vágyakkal és reményekkel."

/Julius Fucik/

GYERMEKKÖNYVTÁRUNK a KMP meg-
alakulásának ötvenedik évfordulója
tiszteletére rendezte 1968. novem-
ber 30-án a 12-14 éves olvasók
számára azt a történelmi vetélke-
dőt, amelynek a fenti idézet volt
a mottója. Ebből adódóan a célki-
tűzések: emberközelbe hozni a tör-
ténelmi eseményeket, fokozottan
felhívni a figyelmet azokra a
szépirodalmi feldolgozásokra, me-
lyek a Tanácsköztársaság történe-
tével foglalkoznak, megismertetni
gyermekolvasóinkat a történelmi
kor vezetőivel.

E l ő k é s z i t é s .

Már hetekkel a rendezvény
előtt a szabadpolcos kölcsönzötér-
ben kiállítást rendeztünk - köl-
csönözhető könyvekből -, s ennek
kapcsán kiegészítettük állományun-
kat a felnőtt könyvtárnak azokból
a tartalmilag idevágó könyveiből,
amelyek gyermekek számára /a jel-
zett korcsoportot figyelembe véve/
is kölcsönözhetőek.

Kézikönyvtárunkból, a kiállít-
ás mellett elhelyezett asztalon
tároltuk azokat a könyveket, ame-
lyek a "kutatást" feltételező kér-
déseink megválaszolását lehetővé
tették.

Az előkészítés során ugyanis
az "Okos bagoly" kérdez" táblánkon
versenykérdéseket helyeztünk el,
amelyek már előzetes izelítőt ad-
tak a vetélkedő várható kérdesei-
ből:

1. Sorolj fel legalább 3 olyan
regényt, amely a Tanácsköztársaság
idején játszódik!

2. Ki volt Kun Béla? /Ismer-
tesd röviden életét és munkássá-
gát!/
3. Melyik regény szól Latinka
Sándor életéről?

3. Melyik regény szól Latinka
Sándor életéről?

4. Mit tudsz Velinszky László-
ról?

5. Sorold fel a Kommunisták
Magyarországi Pártja első Központi
Bizottságának tagjait!

6. Milyen intézkedéseket ho-
zott a Tanácsköztársaság a gyere-
kek érdekében?

MÁR AZ ELSŐ NAPOKBAN azt ta-
pasztaltuk, hogy minden eddiginél
nagyobb érdeklődésre számíthatunk.
Ezt nemcsak a kérdések nagy tömegü
/napi 8-10/ megválaszolásából kö-
vetkeztettük, hanem abból is, hogy
egyre többen fordultak hozzánk a
témára vonatkozó információs kér-

désekkel, egyre többen sürgölődtek a kézikönyvek körül, úgy, hogy bizonyos könyveknél valóságos "sorbanállást" tapasztaltunk.

A RENDEZVÉNY ELŐKÉSZÍTÉSÉNÉL a "Fáklyavivők" hanglemezsorozatból korabeli mozgalmi dalokat választottunk ki; magnóra pedig azokat a szövegeket vettük, amelyek a vetélkedő kérdéseinek a demonstrálására szolgáltak. A már jelzett szemléltető propaganda eszközök mellett kétszáz meghívót is kiküldtünk a korcsoport olvasóinak.

A r e n d e z v é n y .

Már a gyülekezés ideje alatt mozgalmi dalokkal fogadtuk az érkezőket, s ez mintegy a hangulati előkészítést is szolgálta. A kezdet idejére zsufolásig megtelt a gyermekkönyvtár előtere. Induláskor röviden ismertettem a KMP megalakulásának körülményeit, ezt követte Ligeti Károly: Végrendeletem című verse, majd Kun Bélára emlékeztünk. Ennek során magnóról bejátszottunk egy részletet Kun Béláné: Kun Béla című könyvéből, mégpedig azt a fejezetet, amely az alakulás izgalmas óráit eleveníti fel a szemtanu hitelességével. Ilyen bevezetés után került sor a tulajdonképpeni vetélkedőre.

A VETÉLKEDŐ KÉRDÉSEIBŐL - példaként - bemutatunk néhányat:

- Mikor és hol alakult meg a Kommunisták Magyarországi Pártja?

- Hol volt a székhelye?

- Melyik magyar író dolgozta fel riportregényben ezt az eseményt?

- Kiket ábrázolnak a fényképek melyeket a borítékban találsz?/Kun Béla, Korvin Ottó, Szamuely Tibor,

Sallai Imre és Landler Jenő./

- A felsoroltakon kívül megtudsz-e nevezni más kommunista mártírt?

- Mely utcák, terek, intézmények őrzik városunkban kommunista mártírjaink emlékét?

- Melyik az a munkásmozgalmi dal, aminek befejező sora így szól: "Sallaira és Fürstre emlékezz, proletár!"

A KÉRDÉSEKRE igen sok jó választ kaptunk, nehéz volt eldönteni a helyezéseket. Több mint husz különféle díjat /könyv, olvasónapló, jegyzetömb/, osztottunk ki a nyertesek között. A vetélkedő után került sor egyébként az "Okos Bagoly" pályázat legjobb megfejtőinek jutalmazására is. A jól sikerült rendezvényt dokumentumfilmek vetítésével zártuk /a KMP megalakulása és a Várnai Zseni: Katonafiának... című verséből készült film/.

Ö s s z e g e z é s .

A rendezvény már az előkészítés során azt mutatta, hogy megérte a ráfordított energiát. Ugyanis a témára vonatkozó kölcsönözhető könyvek a jelzett időszakban szinte kivétel nélkül olvasóknál voltak, s az irántuk felkeltett érdeklődés azóta sem csökken. A kérdések megfejtése során igen sok gyermekolvasónk először ismerkedett meg a kutatás izgalmaival, s kapott rá a kézikönyvek használatára.

Remélem, hogy a vetélkedő második félideje, a márciusban megrendezésre kerülő "Százharminchárom nap történelem" még nagyobb érdeklődésre tarthat majd számot,

és gyermekolvasóink - miközben könyvtárunk szorgalmas és avatott használóivá válnak - megtanulják

emberközelből látni és értékelni a történelmet.

A MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP ELE

Február immár esztendőök óta nevet változtatott a könyvtáros naptárban. Mi, ha a hónap eseményeit rögzítjük, úgy emlékezünk már vissza: - a MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP idején történt.

Nem véletlen, hogy ez a hónap vált a mezőgazdasági könyvek ünnepi hónapjává, amely nemcsak ünnep, hanem számvetés is. Számvetése annak, hogy a többi " hétköznapon " hogyan sáfárkodtunk mi könyvtárosok a reánk bízott javakkal, hogyan segítettük könyveinkkel azoknak a mezőgazdasági üzemeknek a termelését, amelyek ugyanezen időszakban vetnek számot az esztendőök eredményeiről.

De ünnep is, nagy élményeket hagyó ünnep ez a könyvtári naptárban nevet változtatott február.

A teremtő tanácskozások ünnepe. Ugyanis csak így tudom jelzős szerkezetbe szorítani azokat a meghitt estéket, amelyek a szakiró-olvasó találkozókat jellemzik. A véget nem érő kérdezősködések, a szakember őszinte tisztelete, a termelés konkrét segítségkérése. Ezek a könyvhónap jellemzői. És az országos nevű szakemberek odaadó fáradozása, amelyről külön kellene írni nagyon sokszor és sokat.

Ez évben ismét 14 község ismerkedhet azokkal, akik egész életüket arra szánták, hogy jobb és több termelés és vele együtt virágzóbb élet jellemezze a magyar falut.

Szeretettel köszöntjük őket és előre is köszönjük fáradozásukat.

Csukly Alajos

Könyvtárról könyvtárra...

C S Á K V Á R

A VÉRTES DÉLI LÁBAINÁL, ahol a hegység a Zámolyi medencére lép, fekszik az öt és félezer lakosu község: Csákvár. Az egykori római Floriana helyén települt falu idegenforgalmi értékekkel is rendelkezik: volt Esterházy-kastélya műemlék, határában a Csákvári barlangot és a Csáky-vár romjait számontartják a kirándulók. Tüdőszanatóriuma a megye határain túl is ismert. Állami gazdasága nemcsak a mezőgazdasági termelés, hanem a község kulturális életében is említésre méltó tényező. A szórakozni, pihenni vágyó emberek nemcsak a művelődési otthont kereshetik fel, hanem rendelkezésükre áll a szanatórium kulturális intézménye is, ha pedig olvasni akarnak, legnagyobb választékkal a hét és félezer kötetes községi könyvtár. Találnak könyvet a csákváriak ezen kívül még a szanatóriumban és az állami gazdaságban is. Sokan bejárnak a városba: Fehérvár mindössze félóra innen, autóbusszal.

GONDJAIRÓL, TERVEIRŐL beszélgetünk Ugrits Margit községi könyvtárossal. Ötödik éve adja a falubeliek kezébe az olvasnivalót, amióta függetlenített státust kapott erre a község. Eredetileg nem könyvtárosi pályára készült, bár mindig vonzották a könyvek, a jó szindarabok, a szépirodalom. Vállalta a könyvtár vezetését, s munkája közben, megismerkedve a szakma szépségeivel, egyre inkább kezdte érezni, hogy az ő helye itt van, és a könyvtárosság számára

élethivatás. 1963 óta szakképesítést szerzett, ez évben pedig jó munkájának elismeréséül, miniszteri dicsérő oklevelet kapott. Az elért eredmények ellenére, mint minden igazán jó könyvtáros, elégedetlen. Több gyermekolvasót szeretne, és valamivel tágasabb környezetben dolgozni.

- Nézzen körül - mondja - anynyira kevés a helyem, hogy el sem tudom rakni rendesen a könyveket.

Az objektív szükségletek a művelődés helyi lehetőségeire Csákváron is több anyagi ráfordítást, szebb intézményeket parancsolnának. Ám ha figyelembe vesszük a megyei környezet átlagát, ha viszonyítunk, egyelőre elégedetteknek kell lennünk, legalább is a község könyvtárának helyzetével. Ha valaki arról beszél, hogy a falusi könyvtárak építkezéseinél, megfelelő elhelyezésük biztosításánál az ideális 30 évre szóló tervezés szempontjai szerint járhat el, nem gondolhatja komolyan. A kialakult gyakorlat ugyanis kevés kivétellel a könyvtárak elhelyezésének lépésről lépésre történő megoldása, a mindenkor rendelkezésre álló erőforrások bevetésével és természetesen ezek határain belül. A falusi közművelődési könyvtárak gyors fejlődését tekintve, másfelől a könyvvásárlásnál lényegesen nagyobb beruházást igénylő építkezések, felújítások szerény anyagi lehetőségeit figyelembe véve, kétségtelenül ez a drágább, de jelen-

leg egyedül járható ut. Gyorsan nőnek a gyerekek - szoktuk mondan. A megnyugtatóan elhelyezett könyvtárak néhány év leforgása alatt kinövik otthonukat, s amint a szülőnek ilyenkor egy számmal nagyobb ruháról kell gondoskodnia, hasonló kényszerhelyzet elé állítja a fejlődés a fenntartót, a tanácsokat. Csákváron 1963-ban költözött át a művelődési ház egyik kis szobájából a szomszédos önálló épületbe a községi könyvtár. Azóta az állomány megháromszorozódott, és a 61 négyzetméteres, akkor impozánsnak számító belső tér ma már levegőtlennek, zsufoltnak tűnik. Nem a község hibája, hogy így van.

ALIG FÉLÓRÁJA nyitott ki a könyvtár, máris gyakran zörren a fehér üvegezett ajtó: gyermekek jönnek és felnőttek, kezükben szatyrok, táskák, hónuk alatt visszahozott könyvek. Hangos szó nélkül, zajtalanul folyik a kölcsönzés; mindenki halkán, szinte bizalmas közelségből beszélget a könyvtárossal. Bizonyára nem akarják zavarni a fiatalokat, akik az ablak melletti asztaloknál folyóiratokba mélyedve jegyzetelnek. Vagy szokássá vált, természetes már itt a környezet parancsolta ünnepélyes csend? Egy kamaszodó, nyurga fiú jön, pénzt ad át a könyvtárosnak. Megkéri, vegyen neki a postásnál egy Magyar Ifjúságot, mert mire az ő házukig ér, már elfogy.

Pedig itt is sok ujság áll a csákváriak rendelkezésére; az álló tárlón több mint huszféle napi- és hetilap, folyóirat várja az olvasókat. Gyakran le is kerülnek onnan, főleg a képeslapok és az irodalmiak; a diákok jó hasznát látják, ha pályázatokon vesznek részt,

vagy ha dolgozatokhoz gyűjtenek anyagot. Hasonlóan közkezen forognak a lexikonok és a különféle kézikönyvek; az olvasók nagy része ezeket ma már nem tudná nélkülözni Csákváron. Nem, mert maga a könyvtáros szoktatja őket a használatukra.

ELŐSZÖR CSAK TANÁCSÉRT jöttek - meséli Ugri Margit -, és kértek, segítsen megoldani problémájukat. Könyveket, cikkeket ajánlottam, az adatokat kikerestem, kézbe adtam mindent. Ma már az olvasók jórészt maguk keresik meg, amire szükségük van. Legutóbb például a szocialista brigádok vetélkedőjének részvevői voltak napokon át állandó látogatóim. A játékot a Vértesi Erdőgazdaság rendezte, a kérdések egy részét, ha jól tudom, a Komárom megyei Könyvtár állította össze. Hogy minden adatot megtaláljunk, a források egész sorát kellett áttekintenünk. Ilyenkor a könyvtáros persze együtt izgul az olvasóval, maga is kíváncsivá lesz, de a könyvtár tekintélyére is gondolnia kell, amikor nekilát - mondjuk ki - a tájékoztató munkának.

ELŐTTÜNK a könyvtár legrégebbi dokumentuma: a "Csákvári népkönyvtár leltárkönyve" 1952-ből. Harminckét oldalán, 483 leltári tételben sorolja fel a Körzeti Könyvtár Csákvárra kiadott letéti könyveit, az MNDSZ, az FMSZ helyi szervezetétől idekerült anyagot, az akkori állományt. A következő év február havi statisztikája 437 kötetet jelent. A könyvtár, tanácsi kezelésbe adásakor, 1958 végén a minisztériumi ajándékkal együtt 576 kötetes, 1962-ben pedig már 2703 kötetes állománnyal rendelkezik. 1963-tól 1968-ig az erőteljes gyarapítás folytán a könyvek száma

megháromszorozódott, s ma több mint hét és félezer kötet között válogathatnak az olvasók. Ezt a mennyiséget az évenkénti átlag 500-1500 kötetes vásárlás eredményezte. /A TSZ-től évenként 2 - 3 ezer, az FMSZ-től 2 - 7 ezer forintot kaptak könyvre./ A könyvtár legutóbbi, 1968. évi 39 ezer forintos költségvetéséből 10 ezret fordított szerzeményezésre, s további 10 ezret tett ki a különböző ajándékok minőségében az állományba került könyvek értéke.

A NAGYOBB VÁLASZTÉK - de a könyvtári szolgáltatások színvonalának emelkedése is - évről évre több olvasót vonzott. 1959-ben 117-en iratkoztak be a tanácsi kezelésbe adott könyvtárba, és 2378 kötetet olvastak el. Nem emelkedtek ezek a számok lényegesen a következő években sem. Ugrits Margit könyvtárosságának első esztendejében 560 olvasó és 17 439 kölcsönzött kötet került az évvégi statisztikába. 1965-ben 731 olvasó és 25 498 kölcsönzés jelezte a nagy előrelépést, s ez az érdeklődés és olvasási kedv máig nem csökken. Része van ebben a megfelelően kiterjesztett nyitvatartási időnek, amely heti 32 óra /20 a felnőttek, 12 a gyermekek és az ifjúság részére/, mindenekelött azonban az átgondolt, tervszerű és rendszeres könyvtári munka egészének, mely évek óta a stabil eredmények forrása.

- Hallottuk, hogy november 7-én újabb erkölcsi elismerést kapott munkájáért.

- Igen, a KISZ Központi Bizottságának oklevelét.

Ez a kitüntetés, amelyet az ifjúság körében kifejtett jó kultu-

rális munkájáért kapott Ugrits Margit, nemcsak a KISZ-tagnak, hanem a könyvtárosnak is szól. Hiszen a fiatalságért végzett minden tevékenysége könyvtári munkájának színességét, színvonalát is emelte.

- A CSÁKVÁRI IRODALMI KÖRRŐL már sokat hallottunk. Most a részletek iránt érdeklődünk.

- 1965-ben alakultunk - meséli. - Alkalmi összejövetelekkel kezdődött a könyvtárban, majd két havonta találkoztunk. Tagjaink zömét a Csákváron meginduló mezőgazdasági szakközépiskola növendékei adták. Szívesen beszélgettünk irodalomról, filmről, festészetről. Amellett, hogy ezekről a témákról mindegyikük szeretett vitatkozni, elértem, hogy olvassanak is a vonatkozó szakirodalomból. Így nemcsak általános műveltségük emelkedett, hanem az iskolai anyaghoz is jó segítséget kaptak. 1966-tól a szakközépiskola Bicskén működik, a fiatalok ott folytatták tovább a Csákváron megkezdett klubéletet. Itthon új szervezéssel tovább dolgoztunk. Táncos összejöveteleket, vetélkedőket rendeztünk - most már a művelődési otthonban, a községi KISZ szervezetek ifjúsági klubja keretén belül. De az előkészületek teljes egészében a könyvtárban zajlanak, kezdettől fogva: a programokat itt állítjuk össze, itt kapnak olvasnivalót minden rendezvényre. Ez az ifjúsági klub azután a fiatalok érdeklődési körei szerint gyorsan differenciálódott, így alakult újra irodalmi körünk is, 20 taggal.

- MONDANA VALAMIT a kör programjáról?

- Szívesen. Negyedévenként

egyszer "Mit olvassunk?" címmel rendszeres szemle a megjelent könyvekről. Ankét a Háboru és béke című filmről és két filmtörténeti előadás. Áprilisban József Attila-est, júniusban a Vörösmarty Irodalmi Szinpad vendéjátéka. Decemberben Fekete Gyulával író-olvasó találkozó, ez utóbbi természetesen szélesebb közönség előtt.

A kör tagjai ezenkívül az ÁG által rendezett TIT előadássorozaton is részt vettek. A felkeltett érdeklődés kielégítésén túl a kör legnagyobb érdemét abban látom, hogy tagjai gyakran látogatják a könyvtárat és valamennyien sokat olvasnak.

Akadózva, megszakításokkal folyik a beszélgetés. A könyvtáros újabb olvasókat fogad, segít a könyvkiválasztásban. Egy fiatal lány mohón veszi kézbe az egyik tematikus polc könyveit, szinte látni, örül, hogy együtt megtalál mindent, amire szüksége van. Egyre több apró böngésző hajlong, ágaszkodik az ifjusági könyvsorok előtt.

- ÉS A GYEREKEK? - kérdezem - jut idő, hogy velük is foglalkozzék?

- A könyvtárosnak mindenre kell, hogy jusson ideje - mondja. De szívesen is csinálom, mert megéri. Az alsó tagozatosoknak "Meseország" címmel énekkel, játékkal fűszerezett dramatizált sorozatot indítottam. Jó időben az udvaron, egyébként bent bonyolítjuk. A felsőtagozatos olvasóknak a kézikönyvek használatát gyakorló játékokat, muzeumlátogatást szerveztem. Helytörténeti vetélkedők is volt, a Vértés-Csákvár témából. Sikereseknek bizonyultak azok a kiscsoportos foglalkozások, melyeken gyere-

kekből álló zsűrinek adtam át a pontozást, természetesen a felügyeletem alatt. A játék komolyságát nem hogy nem csökkentette, hanem igen megnövelte ez a változtatás.

Örültek a gyerekek a "Kedvenc olvasmányom" és a "Jelmezes könyvbemutató" című foglalkozásnak, az utóbbiban egy-egy ifjusági regény hőseit elevenítették fel a gyerekek. Egyikük beöltözött például Robin Hoodnak, idézett könyvbeli szerepéből, a többieknek pedig kellett találniuk, ki áll előttük, ki a könyv írója, mi a címe, a cselekmény mely pontján látják maguk előtt a hőst stb. Élvezték még a gyerekek a "Tavaszi versben, dalban, prózában" című játékos irodalmi összeállítást is, amelyet a szabadban, a csákvári hegyen rendeztünk. Ugyanilyen műsorra került sor a tél témájából is a könyvtárban, melyet hócsata követett a művelődési ház udvarán.

TERVEZEM MÉG, hogy a kikölcsonzott könyvek legszebb meséit a gyermekek szabad kiválasztás alapján dramatizálva, bábjáték keretében maguk bemutassák. Ennek a technikai feltételeit még ezután kell majd megteremtenuünk. A gyermekek jobb könyvtári ellátásában egyébként jelentős változást hoz intézményünk gyermekrészlegének a megnyitása, mely remélhetőleg még januárban megtörténik. Ez nemcsak a helygondjainkon enyhít, hanem a könnyebb könyvkiválasztást, a jobb tájékozódást is elősegíti majd.

Csákváron tehát jó kezekben van, örömdetesen fejlődik a községnek ez a fontos kulturális intézménye. Tevékenységének színvonaláról nemcsak számszerű eredményei tanuskodnak, hanem többek kö-

zött komoly igényeket kielégítő, kiterjedt könyvtárközi kölcsönzése, a könyvtár falain kívül rendezett kiállításai, egyéb kulturális programjai is. Vezetőjének, Ugri

Margitnak az eddigi elmélyült és sokrétű könyvtári tevékenység folytatását és további sikereket, munkájához jó erőt, egészséget kívánunk.

Neményi László

ÚJ INTÉZMÉNYEINK

A KMP megalakulásának 50. évfordulója jegyében három községben került sor felújított népművelési intézmény avatására.

1968. november 23-24. nemcsak Sárosd és Mezőkomárom község fejlődésének jelentős állomása, hanem a SÁRBOGÁRDI JÁRÁS népművelésügyének fordulópontja is. A nagy erőfeszítés, a társadalmi összefogás gyümölcse beérett és a járás egyszerre két olyan intézménnyel mutatkozott be, amely nemcsak a sárbogárdi járásban, hanem a megyében is mintául szolgál az intézmények korszerűsítésének folyamatában.

SÁROSD - a 3200 lakosu község - a gazdasági fejlődés mellett példamutató módon, az anyagi lehetőségek tervszerű és arányos összefogásával munkálkodik a kommunális fejlesztés érdekében is. Egyik jelentős létesítményük a november 23-án felavatott 300 négyzetméter alapterületű klubkönyvtár. A hét helyiségből álló épület - amelyet kb egy millió forint összeggel alakítottak ki - funkciórendszerével, otthonosságával és felszereltségével a nagyobb községek klubkönyvtárainak egyik reprezentánsa. A 60 négyzetméteres szabadpolcos rész, könyvraktár, a 60 négyzetméteres helybenolvasásra és folyóiratolvasásra igényesen berendezett tér is jelzi az új típusú intézmény könyvtári munkájának - a fenntartó által is - megbecsült rangját. A TV és játékszoba - a redőnyfalak alkalmazása következtében - mintegy 200 fő klubszerű elhelyezésére is alkalmas. Költségvetésével, egy főhivatású és 6 órás népművelő foglalkoztatásával, a napi nyitvatartással - ez a korszerű intézmény - méltó otthonává válhat a kulturális nevelőmunkának, a nemes szórakozásnak.

NOVEMBER 24-ÉN MEZŐKOMÁROM község. egésznapos műsorral - a múlt és jelen összekapcsolásával - avatta a 400 négyzetméter alapterületű, mintegy 1 millió forint összeggel felújított művelődési házát. A népművészeti szoba nagy gonddal összegyűjtött anyaga, a hagyományok tisztelete, a 80 négyzetméteres gazdagon felszerelt könyvtárszoba, az igényes butorzat és felszerelés, a függetlenített vezető beállítása a község vezetésének és a társadalmi munkában többszörösen kitüntetett lakosságának a kultúra iránti igényét, szeretetét jelzi.

NAGYVELEGEN /Móri járás/, december 8-án került sor az ugyancsak kb 1 millió forinttal felújított és klubkönyvtári besorolást kapott intézmény felavatására. Az 1000 lakosu község új típusú intézménye feladatkörének megoldásához, a nem megfelelően kialakított belső térkiképzésről eltekintve, a járás egyik legszebb, és a kis községek kategóriájában a megye egyik legnagyobb klubkönyvtára lett.

Májner Sándor

k ö n y v e s p o l c

FORRADALMAKRA EMLÉKEZÜNK

E számunkban a könyvismertetéssel a forradalmak emlékének kívánunk áldozni. Tiszteletben tartjuk az írók munkáját, s az ismertetés során ragaszkodunk a könyvek szövegéhez. Tartalmi ismertetőt, nem kritikát adunk.

Kodolányi János: Süllyedő világ. /Önéletrajzi regény./
Bp. 1965, Magvető. 663 l. 19 cm.

A szenvedélyek szabdalta, nagybirtokok árnyékában élő, egykézű Ormánságból származik. A középosztály küldte, de csakhamar szakított családjával s a baloldali mozgalmakhoz csatlakozott. Legfogékonyabb ifju korban érte az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság. Hat és félszáz oldalas könyvében közel százötven oldalt szentel a forradalmi emlékeknek /az 1965-ös kiadásban 343-479.l./ . A Süllyedő világot 40 éves korában írta. Ez az a határ, ahonnan már visszatekinthet egy emberöltő lassan ködbe vesző tájaira. Ugy érzi, most a leggazdagabb, most kell elmondania, mit tett 40 év alatt, mit hagyott a háta mögött. Könyvében életének első 20 évére tekint vissza, melyből az utolsó 3 évet Székesfehérváron töltötte el a főreáliskola tanulójaként.

A rideg szülői ház korán szembeállította osztályával. Anélkül, hogy észrevenné, konok következetességgel szembe kerül származásával, családi tradícióival, szülei és az iskola nevelési elveivel, a társadalom egész rendszerének alapvető törvényeivel. Következetessége odáig viszi, hogy apjától külön élő idegbajos anyjára támad: "Mi jogon birtokolják a földet, holott a maguk kezével nem dolgoznak rájta? Nem szánanak, nem vetnek, nem aratnak, nem áznak-fáznak, nem izzadnak és nem virrasztanak! Miért nem látják be, hogy életük erkölcstelen? Miért nem adják át földjüket a munkásoknak?" Ifju Savonarolaként támad a hazug világra, s elsősorban környezetére. Szűk, korlátolt kör ez. Maga is belátja rövidesen, hogy többet kell tennie. A 18 éves Kodolányi nagy tettekre érzi képesnek magát. Diáktoll címen lapot ad ki. A baloldali nézeteiről "hirhedt" diákot azonban elnémitják, a lapot megfojtják. A fehérvári tanárok kegyetlenül ellene fordulnak. Fáy Árpád segítségével az önképzőkörben gyűjti maga köré a haladó diákokat.

Fellángol a forradalom. A 18 éves diák feje zug a háborus hazugságoktól. Az események sodrásának irányát alig tudja követni. Ugy látja, hogy Fehérváron minden értelmes ember forradalmár, mindenki köztársasági, mindenki demokrata. Grófok, papok siettek félreérthetetlenül kijelenteni, hogy eszük ágában sincs kételkedni a forradalom vívmányaiban, s az új korszak követelményeinek jogosságában. Ugyanakkor a Tobak utcai kis lakásban kinevették, kigunyolták, szidták és fenye-

gették a forradalmat. A köztársaságról úgy beszéltek, mint a szabadkőművesség által felidézett csapásról. A fiatal Kodolányi azonban hón szomjazta az igazságot, a tisztaságot. Hitt a forradalomban. Szépnek, lelkesítőnek és tisztának látta.

Lázás érdeklődéssel figyeli a fehérvári és az országos eseményeket. Eltakarja szemét, ha kapkodást, képmutatást és zür-zavart lát. Szapornak az elégedetlenkedők, növekszik a nyomoruság. Egy hadnagy barátja az egyre terjedő ellenforradalmi szervezkedésről beszél. Kodolányi szenvedélyesen védi a forradalmat, festegeti az új Magyarország szépségét, dicsőségét. Az iskolában felolvasásokat tart társadalomtudományi kérdésekből. A Tanácsköztársaság kikiáltásáig huszonhét előadást tartott. Társadalomtudományi műveltsége erősen felülmulta iskolatársaiét, sőt majdnem valamennyi tanáráét is. Az események irányát azonban nem látta. Halvány sejtése volt arról, hogy a kommunizmus "a termelő eszközök társadalmi tulajdonban való vételét" jelenti, de hogy ez mit jelent a valóságban, arról még sejtése sem volt. A leninizmusról nem tudott. Lenin, valamint Trockij neve az orosz forradalom, a breszti béke óta sűrűn szerepelt a lapokban, de hogy miféle forradalmat szerveztek, s milyen célból, arról nem esett szó.

1919 március 15-én legális ünnepséget szervez az iskolában. Az ünnepi beszéd szövegét be kell mutatni az önképzőkör vezető tanárának. A zsufolt nagy teremben ott ül a nagy püspök, Prohászka Ottokár, egy sor pap, a polgármester, a városi tanácsnokok, a tanárok és a város "előkelősége". A forradalmi eseményeken fellelkesedett diák félredobja a cenzúrázott szöveget és a szíve szerint beszél. Beszédében benne vannak az 1848-as márciusi pontok, a fő sulyt azonban az ország népének korabeli szociális kivánalmaira veti: "Mindnyájan testvérek vagyunk, ebből következik, hogy egyenlőképpen kell részesednünk a javakból meg a jogokból". Szavait néha tapsorkán, néha zugás szakítja félbe. A közönség kavargó, vitatkozik, éljenez. Tanára megrója a "szabadosságért". Nem csügged el: "jőjjön, aminek jönnie kell, dőljön össze egész Európa, nem adom meg magam. Új világ támad a régi helyén, versenyt dolgozunk benne, s nagyobbak leszünk, mint ezer év óta bármikor!"

Nincs könnyű dolga, de a Tanácsköztársaság kikiáltása után még nehezebb lesz. Maga lelkesen üdvözli az eseményeket, úgy érzi, hogy végre valami nagy dolog történik. Polgári környezete ellenszenvvel fogadja az új rendet, s Kodolányira úgy néznek, mintha ő csinálta volna az egész forradalmat. Az iskolában bizalmiakat és végrehajtó bizottságot szerveznek. Kodolányi is bizalmi, és tagja a végrehajtó bizottságnak. Az iskolai fegyelem a diákok kezében van, s példásabb, mint bármikor. Szociális ügyekkel foglalkoznak, előadásokat tartanak.

Népjóléti tevékenysége során olykor-olykor elmegy a tanügyi megbízotthoz is, egy sötéthaju, borotvált arcú, szükszavu fiatalemberhez, Velinszky Lászlóhoz. Kodolányi előterjeszti, mennyi ingyen szövetre, cipőre van szükség, hányan laknak egészségtelen lakásban, hányan

rossz a tüdeje, meg a foga. Velinszky László bólint, s kiállítja az utalványokat a szükséges árucikkekre.

Uj történelemkönyveket kapnak, s pótlólag megtanulják a társadalmi formák fejlődésének történetét szigorú materialista felfogásban. Hiába az új tankönyv. A maradi, öreg tanárok önkényesen értelmezik anyagát. A magyar tanár óráról-órára Madách falanszter jelenetét olvastatja, s magyarázza, hogy az új rendezer falansztert akar, ahol egy óriási házban toborozzák össze az embereket, s mindenki egyforma ruhában jár.

Ahogy a tanév vége közeledik, úgy nő a zür-zavar, s mire újra megkezdődik a tanítás, már román katonák járnak Fehérvár utcáit. Társai gunyos röhögéssel fogadják: "Az elvtársaidat szépen akasztják mindenfelé. Velinszkynek például kitolták a szemét, gödörbe állították, s puskatussal verték agyon." A megdöbbenéstől szólni sem tud. Ugy érzi, mindennek vége. Ekkor adják át neki az anyja halálhírét hozó levelet is. Zokogva borul az ágyra, s nemcsak édesanyját siratja.

Az eseményeket végig a diák szemével nézi. Müveiből nem ismerhetjük meg a fehérvári eseményeket. A forradalom igazi történetét nem írta meg. Mozgató okait nem ismerte fel, szereplőinek hü arcképét nem rajzolta meg. Kicsiny magánélete libegő mécsesét hordozza csak körül néhány hónap kavargó zeg-zugain. A lázas tenniakarás, a fiatalos, szinte naiv lendület, a soha nem pihenő mély igazságérzet azonban ma is példa lehet minden fiatal olvasó számára.

KRUDY GYULA: FEHÉRVÁRI KÖNYV
/Termelőszövetkezetek Fejér megyében/

A diák Kodolányi megértés nélkül, de szívvel lélekkel áll a forradalom mellé. A férfi Krudyban sem kevesebb a lelkesedés, s az események jelentőségét nemcsak érzi, hanem érti is. Tenni is nagyobb lehetőségű van, s ki is veszi a részét a munkából.

A magyar dzsentrí elszegényedett rétegeből származik. Nézeteiben a radikális polgársághoz áll közel. Az álmok világában él, a multon mereng finom rezignációval. Az önfeledten multba merülő író azonban az események kilóditják álmvilágából. A társadalmi kérdések háttérbe szorítják az emlékeket, s a valóságot nemcsak ködön át szemlélhetjük, ekkori írásaiban. Mondanivalójuk egyetlen sugárban, elemi erővel csap fel. Zárt kidolgozásban vonulnak fel a kor-kérdések: a Monarchia válsága, a nagy világégés és a forradalmak.

Az őszirózsás forradalom társadalmi, politikai előfeltételeinek érdeklődéséről több cikkben számol be. 1918. januárjában a hideglegelő ország megmentését, a kiutat "a néphullámtól" várja, "amelytől azelőtt rettegtünk". Ugyanakkor figyelme Károlyi Mihály felé fordul, "aki a holnap vagy a jövő negyedóra, vonat, amelynek zugását már halljuk a

tájon". A forradalom kirobbanásának körülményeiről irt cikkei hü képet adnak a történelmi eseményekről, szinte forrástanulmányok. Világosan látja a forradalom szakaszait is. Érzí, hogy a polgári forradalmat felváltja egy új kor. Korábban sem volt idegen publicisztikájától a parasztság és a munkásság egyes problémáinak ábrázolása. A paraszti kérdésről már 1900-ban irt a szabolcsi mozgalmakkal kapcsolatban, melyet a katonaság folytott el. Szomoru és mérges magyar parasztot állit elénk, aki keserű "a szegénység mián". 1916-ban arról szól, hogy a magyar föld gazdát fog cserélni. Naívan hitte, hogy a parlament rövidesen megvalósítja a földreformot.

Ilyen előzmények után érthető, hogy szívvel-lélekkal a forradalom mellé áll. Cikkek, riportok, röpiratok sora tanuskodik együttérzéséről. 1919 májusában Fejér megyében tanulmányozta a termelőségvetkezeteket, s megírta 24 oldalas Fehérvári könyv című riportját, amit a Közoktatásügyi Népbiztosság azonnal meg is jelentetett.

A vonat ablakából figyelí a Fejér megyei tájat. "Oly gyengéd erre Magyarország tájképe, ami a vonat ablakából látszik, mintha nem is lakhatna ezen a tájon boldogtalan ember. Áldott errefelé minden talpalatnyi föld." De hát boldogok lehetnek-e, ha 164 ezer ember munkájának hasznát 135 nagybirtokos vágja zsebre? Egy hónap alatt azonban minden megváltozott. 135 család lett szegény, 164 ezernyi mezőgazdasági nép boldog és megelégedett. A mezőföld dus szántói százszorososan fizettek a munkáért, mert a föld nem tudta, hogy bőségéből nem azok részesednek, akik ezt leginkább megérdemlik. Ezek a földek csak görnyedésre tanították az emberi derekakat eddig - írja Krudy. "Ezentul arra is megtanítja a föld a dolgozókat, hogyan kell a derekukat kiegyenesíteni.

A városi író meglepően jó szemmel és hozzáértéssel méri fel a megye gazdasági helyzetét. Pontos adatokkal szolgál a növénytermesztésről, az állattenyésztésről, és a mezőgazdasági termékek feldolgozásáról. A szociográfust azonban oldalról-oldalra elnyomja a szépiró adáz gyűlölete a nép zsirján hizó urak iránt. Ujra és ujra szenvedélyesen sorolja fel az uralkodó osztály bünét, a szegénység nyomorát, gyötrelmét.

Március után a Fejér megyei grófok egy része elszökött, másik része félretette az uri gögöt és kezét fogott a paraszttal. Az némi gondolkodás után elfogadta a grófi kezét, de húséget nem ígért. Halogatott, várt, tudta, hogy közeledik az ő ideje.

Nem várt hiába. 1919. április 19-én megérkezett Székesfehérvára Farkas Adolf népbiztos és titkára, ifjabb Széll Mihály, akik már Somogy megyében szervezték a földbirtok szocializálását. Felhívást intéznek a megye lakóihoz, rendeleteket adnak ki. A 100 holdnál nagyobb birtokot szövetkezetté alakítják. A kisebbeket - nehogy a termelés folytonosságában zavar keletkezzen - üzemben hagyja. Leltárba vetetik az épületeket, az élő és holt felszereléseket, raktári, magtári készleteket stb. A leltárba vett készletek felett "kizárólag és teljhatalmúlag a Fejér vármegyei földmivesszövetkezetek termelési és közlelmezé-

si központja intézkedik és rendelkezik". Azután intézkednek az állatállomány beoltásáról és bizalmi férfiak megválasztásáról. Megtiltják az állatok és a termények eladását. Felállítják a kiskgazdák tanácsadó hivatalát, amely a termelőségvetkezet legfontosabb szerve. Itt kapnak mindenféle utbaigazítást a fejvesztett kiskgazdák, ügyes-bajos dolgaikban. Innen indult ki a megnyugtató, felvilágosító munkája. Minden járás élére egy fő intézőt állítanak, akinek joga van a maga hatáskörében azonnal intézkedni.

És megindul az élet. Előbb két tehervonatnyi élelem megy Pestre. Azután tervek készülnek, utat építenek. Munkásházákat akarnak építeni fürdőszobával. Gondoskodnak a kiskgazdákról is. Támogatják őket anyaggal, maggal, géppel, szerszámmal és igásállattal. Gépjavító műhelyt és tanácsadó szakosztályt szerveznek számukra. Nyolcvan mozgó földbiztos járja a megyét és diszponál a termelés irányításában.

Krudy írását mindvégig áthatja az optimizmus. Ma már tudjuk, hogy az adott szituációban nem volt helyes a szövetkezetek szervezése. Ennek ellenére csodálni lehet a szívós kitartást és lelkesedést, ami áthatotta a vezetők munkáját. Ez a lelkesedés sűt a Fehérvári könyv minden sorából is. Az író vállalta, amit Farkas Adolf népbiztos szájába adva a szavakat - így fogalmazott meg: "Nem rombolni jöttünk, hanem építeni, felépíteni a mult feudális társadalom rendje büneinek sulya alatt rombadólt gazdasági életet. Ujjá építeni, olyan formában, amelynek egy kulturországban lennie kell." És azt, amit az író jövőbe látó hite így fogalmazott gondolattá: "Ennek a mostani világnak sem izét, sem savát többé nem verheti ki semmi ennek a mai nemzedéknek az emlékezetéből. Felakaszthatnak, keresztrefeszíthetnek mindenkit, de marad egy emberi nyelv, egy gondolat, egy híradás erről a mai Magyarországról és a szegények és a tisztességesek, a becsületesek mindig visszavágynak az ígéret földjére, amely 1919. tavaszán nekik megmutatott..."

A Fehérvári Könyv megtalálható
Krudy Gyula: Pesti levelek. Publi-
cisztikai írások. Bp. 1963, Magvető.
687 l. 19 cm. c. művében, a 387-408.
l. rövidítve.

Tigyi István

ABÁN NOVEMBER 15-én Tatay Sándor József Attila-díjas író találkozott olvasóival. A nagysikerű rendezvényen közel százan vettek részt.

A KOMMUNISTA IFJUSÁGI SZÖVETSÉG Központi Bizottságának dicsérető oklevelét kapta november 7-én Ugrits Margit csákvári községi könyvtáros a fiatalok körében végzett jó kulturális munkájáért. A kitüntetéshez ezuton is gratulálunk.

A KAPOSVÁRI JÁRÁS NÉPMŰVELŐI, könyvtárosai tapasztalatcsere látogatáson tekintették meg a szekesfehérvári járás művelődési intézményeit november 28-29-én. A látogatás az elmúlt év decemberében a fehérvári járásiak kaposvári tapasztalatcsere látogatásának viszonzásaként jött létre.

GYERMEKKÖNYVTÁRI RÉSZLEGGEI bővült a bakonycsérnyei, csákvári és kislángi kiemelt községi könyvtár. A gyermekrészlegek helyiségének kialakítását a községi tanácsok saját erőből oldották meg. A berendezéshez a kislángi tanács tizezer, a csákvári tanács ötezer forintot adott.

NAGY ÉVFORDULÓK címmel röplap-bibliográfia sorozat kiadását kezdte meg a Megyei Könyvtár. Az eddig megjelent három kiadvány: Könyvek az Őszirózsás Forradalomról, Kommunisták Magyarországi Pártja, Költő a Pártjához.

ZENEI ESTEK A MEGYEI KÖNYVTÁRBAN. A zenei ismeretterjesztő sorozat 3. előadásán december 11-én Horányi Ottilia bevezetője után Verdi: Aida-ját hallgatták sztereo lemezeiről a résztvevők. A könyvtár zenebarátai ez évben az opera utját járják be szakavatott vezetővel.

OKTÓBER 24-ÉN A VESZPRÉMI és pápai járás vezetői és népművelői látogatták meg a megye klubkönyvtárait egésznapos tapasztalatcsere látogatás keretében. A tapasztalatokat a pákozdi művelődési ház klubjában rögtönzött "kerekasztal" beszélgetésem vitattuk meg.

A FEJÉR MEGYEI TANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA 190/1968. sz. határozatában 400.000 forint összeget juttatott könyvtári felszerelésekre. A támogatásból az 1968. év folyamán korszerűsített 12 intézmény - elsősorban klubkönyvtárak - könyvtári berendezését vásároltuk meg.

BIHARI KLÁRA József Attila-díjas volt december 22-én a fehérvárcsurgói klubkönyvtár vendége. A meleghangú író-olvasó találkozó sokáig élmény marad a résztvevők számára.

TÉLAPÓ ÜNNEPÉLYT RENDEZETT a Megyei Könyvtár Szakszervezeti Bizottsága a könyvtár dolgozóinak gyermekei számára december 7-én. Az apróságok nagy örömmel fogadták Télapó ajándékait.

A VELINSZKY LÁSZLÓ Fejér megyei Szabad Egyetem népművelési tagozatának hallgatói a továbbképzés keretében eddig négy előadást hallottak a népművelés legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdéseiről. Dr. Bodrog György és Fekecs László a hármas évfordulóval kapcsolatos teendőkről beszélt. Dr. Karsay Károly kandidátus a népművelés termelést segítő tevékenységét elemezte. Maróti Andor egyetemi adjunktus a népművelés korszerű fogalmát határozta meg, és ismertette a korszerű követelményekből eredő gyakorlati következtetéseket. A népművelés helyzetét meghatározó gazdasági és társadalmi tényezőket Dr. Vonsik Gyula kandidátus az MSZMP Központi Bizottságának helyettes osztályvezetője foglalta össze. Az egyes előadásokat a gyakorló népművelők egészítették ki mindennapi munkájuk során szerzett tapasztalataikkal.

Az előadások napján, délután Sallai István a KMK osztályvezetője is tart előadást. A megyei, járási és a függetlenített községi könyvtárosoknak a könyvtári munka pedagógiáját előadássorozatban ismerteti.

JELENTŐSEN EMELKEDETT az elmúlt évben a Megyei Könyvtárban a könyvtárközi kölcsönzések száma. Amíg 1967-ben 742 volt az átkölcsönzött kötetek száma, addig 1968-ban ez 1043 kötetre növekedett.

A MAGYAR SZOVJET BARÁTI TÁRSASÁG vendégeként hazánkban tartózkodott küldöttségének tagjai R. Samzanova elvtársnő, a Kazah Baráti Társaságok Szövetségének elnöke és J. Jeskinbekov, a Kazah Szovjet Szocialista Köztársaság Művelődésügyi Minisztérium főosztályának vezetője január 10-én meglátogatták a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárat.

A MEGYEI KÖNYVTÁR FELNÖTT ÉS IFJUSÁGI RÉSZLEGÉBEN 1968 évben összesen 96 kiállítást és ajánlópolcot készítettünk.

SZÉKESFEHÉRVÁR híres költő-várkapitányának Wathay Ferenc születésének 400. évfordulóján emlékkiállítást rendezett az István Király Múzeum.

Az emlékesten, amelyet a Megyei Könyvtár és az István Király Múzeum közösen rendezett 120 érdeklődő vett részt. Dr. Nagy Lajos történész bevezető előadása után a budapesti Egyetemi Színpad Univerzitás együttese adott elő részleteket Wathay Ferenc: Énekeskönyvéből.

TIZENÖTEZERHÁROMSZÁZHETVENKI-LENC ember vett részt 1968-ban a művelődési autók rendezvényein.

X
A MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP KE-
RETÉBEN a következő rendezvények
lesznek Fejér megyében: február 4.
Csabdi Baromfitenyésztés. Előadó:
Dr. Gonda Irén a Baromfitenyésztés
című lap főszerkesztője, február
9. Apátszállás és Rácalmás. Házta-
ji gyümölcsös. Előadó: Dr. Brozik
Sándor tudományos kutató, február
12. Pusztavám, Nagyüzemi szőlőter-
mesztés. Előadó: Katona József a
Szőlészeti Kutató Intézet igazga-
tója. Február 14. Pusztaszabolcs
Nyultenyésztés. Előadó: Szikora
András a Baromfitenyésztés című
lap munkatársa. Február 17. Fe-
hérvárcsurgó, Nagyüzemi kertészet.
Előadó: Dr. Balázs Sándor egyete-
mi docens, a Kertészeti és Szőlé-
szeti Egyetem tanára. Február 18.
Mezőkomárom. Baromfitenyésztés.
Előadó: Dr. Gonda Irén, Vértesbog-
lár, Szarvasmarha és sertés-
tenyésztés. Előadó: J. Horváth Lász-
ló szakíró. Február 19. Seregé-
lyes, és február 20. Sárosd, Ser-
téstenyésztés. Előadó: J. Horváth,
február 21. Szabadbattyán, Rét és
Igelő gazdálkodás. Előadó:
Vinczeffy Imre tudományos kutató.
Február 23. Székesfehérvár Méhész
szakcsoport és Ercsi Méhészet.
Előadó: Faluba Zoltán szakíró.

A megyei megnyitó Martonvásá-
ron lesz az Agrár-klubban, ahol
Hajba Kálmán a Fejér megyei Ta-
nács VB elnökhelyettese beszél a
mezőgazdasági könyvek jelentősé-
géről.

RÉGI MAGYAR TÁNCOK és táncmu-
zsika /XVI-XIX. század/ címmel jól
sikerült két részből álló előadást
rendezett a Megyei Könyvtár. Előa-
dó: Pesovár Ferenc az István Ki-
rály Múzeum néprajz kutatója volt.
Az előadást filmvetítés és magnó-
szemléltetés, valamint könyvkiál-
lítás tette színesebbé.

AZ 50 ÉVES ÉVFORDULÓK KAPCSÁN
tematikus kisfilm estet rendezett
a Megyei Könyvtár s azon az 1918-
1919 eseményeit feltáró, s a ma-
gyar munkásmozgalom történetéből
merítő művészi és dokumentum fil-
meket mutattak be. Így: "Katona-
fiannak" "... és millióan leszünk"
"Hazám" és "A város peremén" című
kisfilmeket.

A bevezető előadást Gévay Ág-
nes az Olvasószolgálati csoport
vezetője tartotta.

X
A MEGYEI KÖNYVTÁR MŰVELŐDÉSI
autói 1968. évben 220 játékfilm-
vetítést, 58 ismeretterjesztő
filmvetítést és 60 ismeretterjesz-
tő előadást tartottak, az előző
év 138 játékfilm 48 ismeretter-
jesztő film és 34 ismeretterjesz-
tő előadásával szemben. A rendez-
vények látogatóinak száma a tava-
lyi 10977 főről, 15379-re emelke-
dett. 1969-re művelődési autóink
tevékenységében még nagyobb fel-
lendülés várható, mivel most már
egész éven keresztül rendszeresen
tart filmelőadásokat két művelő-
dési autó a "fehér foltnak" szá-
mitó pusztákon.

A fenti adatokból kiderül az
is, hogy az autók munkájában je-
lentős az emelkedés, s reméljük,
hogy az irodalmi rendezvények meg-
tartását sem gátolják 1969-ben
olyan objektív nehézségek, mint
1968-ban a száj és körömfájás volt.

HANGULATOS MESEDÉLELŐTT volt
december 24-én a Megyei Könyvtár
gyermekkönyvtárában "Amíg a csen-
gő megszólal" címmel. Programjában
karácsonyi mesék, történetek és
versek szerepeltek.